

Inspiraatiota ja voimavaroja kansalaistoiminnasta: Nuorten aikuisten kokemuksia Tuu Messiin! -Hankkeesta

Roosa Grundström

2021 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Inspiraatiota ja voimavaroja kansalaistoiminnasta: Nuorten aikuisten kokemuksia Tuu Messiin! -hankkeesta

Roosa Grundström
Sosionomi AMK
Opinnäytetyö
11,2021

Roosa Grundström

Inspiraatiota ja voimavaroja kansalaistoiminnasta: Nuorten aikuisten kokemuksia Tuu Messiin! -hankkeesta

Vuosi 2021

Sivumäärä 47

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa haastattelujen avulla tietoa EMY:lle (Espoon mielenterveysyhdistys) Tuu Messiin -hankkeen tavoitteiden (voimavarojen ja inspiraation saaminen kansalaistoiminnasta, osallisuuden ja toimijuuden vahvistaminen sekä syrjäytymisen ehkäisy) onnistumisesta ja mahdollisista kipukohtista sekä auttaa kehittämään samankaltaista toimintaa tulevaisuudessa. Tavoitteena oli tuoda nuorten aikuisten äänet kuuluviin ja tarjota heille mahdollisuus heitä koskevien palveluiden kehittämiseen ja näin lisätä osallisuutta ja toimijuutta.

Tietoperusta tälle opinnäytetyölle nojautuu nuoriin aikuisiin asiakasryhmänä, syrjäytymisen ehkäisyyn, ennaltaehkäisevään mielenterveystyöhön, etsivään työhön, voimavarakeskeiseen työotteeseen, osallisuuteen ja toimijuuteen sekä kansalaistoimintaan. Ajatuksena oli, että hankkeeseen osallistujat kokevat positiivisia vaikutuksia elämässään näiden sosiaaliryhmien muotoihin perustuvan toiminnan kautta. Nämä positiiviset vaikutukset peilaavat hankkeen tavoitteita.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisen tutkimuksen menetelmällä. Tutkielma toteutettiin haastattelututkimuksena, jossa käytettiin teemahaastattelun menetelmää. Näiden menetelmien käyttämisen pyrkimyksenä oli tarkastella hankkeen tavoitteiden toteutumista kohderyhmän näkemysten kautta ja selvittää yksilöiden subjektiivisia kokemuksia hankkeen vaikutuksista omaan elämään.

Haastatteluiden tuloksissa nähtiin hankkeen tavoitteiden onnistuminen vahvasti. Syrjäytymisriskin vähenemisen, osallisuuden ja toimijuuden lisääntymisen sekä inspiraation ja voimavarojen lisääntymisen kokemuksia esiintyi vastauksissa suurimmalta osalta. Kuitenkin toiminnan kehittämiseksi löytyi tarvetta. Kaivattaisiin digitaalisten palveluiden kehittämistä asiakaslähtöisemmiksi sekä vaikuttamiskanavien kehittämistä ja lisäämistä.

Avainsanat: Syrjäytyminen, osallisuus, voimavarakeskeinen työ, ennaltaehkäisevä mielenterveystyö, nuoret aikuiset.

Roosa Grundström

Inspiration and empowerment from citizen engagement: Young adults` experiences of
Tuu Messiin! project

Year 2021

Pages 47

The aim of this thesis was to provide information to EMY (Espoos` mental health association) about how well the goals of Tuu Messiin! had succeeded based on the experiential knowledge of young adults who participated in the project. The goals of the project were to get inspiration and empowerment from citizen engagement, to increase inclusion, to strengthen agency and to prevent social exclusion. Using this information might be beneficial to EMY in developing similar activities in the future. The goals of this thesis were to make the voice of young adults heard, to offer them a chance to be a part of developing services and to add inclusion and agency.

The theoretical basis for this thesis consists of young adults as a client group, preventing social exclusion, preventative mental health work, outreach work, empowerment centered work, inclusion, agency, and citizen engagement. The guiding assumption was, that the participants experience positive personal effects from activities based on these forms of social work. These positive effects reflect on the succession of the goals in the project.

This thesis was executed using methods of qualitative research. The research data was collected using interviews utilizing the method of theme interview. The goal in using these methods was to examine how well the goals of the project had succeeded based on the personal experiences of individuals of the effects of the project in their lives.

The findings of the interviews showed that the project goals were reached well. Experiences of lower risk of social exclusion, increase of inclusion and agency and getting inspiration and empowerment emerged often in the interviews. However, the answers showed needs for development. There is a need to develop digital services to be more client oriented. It would also be important to develop and add channels of influence.

Keywords: Social exclusion, inclusion, empowerment centered work, preventative mental health work, young adults.

Sisällys

1	Johdanto.....	8
2	Espoon Mielenterveysyhdistys	9
3	Tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymys	10
4	Kohderyhmä ja keskeiset käsitteet	10
4.1	Nuoret aikuiset	10
4.2	Syrjäytyminen	14
4.3	Ennaltaehkäisevä mielenterveystyö	16
4.4	Etsivä työ.....	17
4.5	Voimavarakeskeinen työote	18
4.6	Kansalaistoiminta	18
4.7	Osallisuus.....	20
4.8	Toimijuus.....	21
5	Menetelmät	22
5.1	Laadullinen tutkimus	22
5.2	Haastattelututkimus	22
5.3	Teemahaastattelu.....	23
5.4	Litterointi ja aineiston analyysi	24
6	Tulokset	26
6.1	Kokemukset syrjäytymisriskin määrän muutoksista	27
6.2	Kokemukset osallisuuden muutoksista	28
6.3	Kokemukset toimijuuden lisääntymisestä	29
6.4	Kokemukset inspiraation vahvistumisesta	31
6.5	Kokemukset voimavarojen muutoksista.....	31
6.6	Kokemukset hankkeen käytännön järjestelyistä.....	33
7	Eettisyys ja luotettavuus	34
7.1	Eettisyys.....	34
7.2	Luotettavuus.....	36
8	Pohdinta	37
8.1	Hankkeen onnistumiset.....	37
8.2	Hankkeen kehityskohteet ja kehittämisideat	40
	Lähteet.....	42

1 Johdanto

Nuorisotutkimuksen ja julkisen keskustelun painopiste on siirtynyt yhä enemmän syrjäytymisriskissä ja työelämästä sekä koulutuksesta ulkopuolelle jääneisiin nuoriin. Erityisesti taloudellisten taantumien vaikutus on näkynyt koulutusinflaationa sekä nuorison työttömyyden lisääntymisenä. (Aaltonen & Kivijärvi 2017, 8-9.) Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2017 yli puolet perusturvan varassa olevista henkilöistä olivat alle 35-vuotiaita ja suurin osa perusturvan saajista saa peruspäivärahaa ja työmarkkinatukea. Alle 35-vuotiaiden osuus perusturvan varassa olevista on myös kasvanut vuodesta 2010. (Tilastokeskus 2017.)

Syrjäytyminen ja sen ennaltaehkäisy ovat olleet aiheena kansainvälisessä keskustelussa jo pitkään. Syrjäytyneiden työ- ja koulutuselämästä pois jääneiden nuorten määrän on myös arvioitu kasvaneen huimaa tahtia. Vuonna 2012 Pekka Myrskylä arvioi elinkeinoelämän valtuuskunnan julkaisussa syrjäytyneiden nuorten määrän ylittävän 30 000 henkilöä. (Laitinen & Niskala 2013, 327; Myrskylä 2012). Me säätiön tietojen perusteella vuoteen 2020 mennessä määrä oli kasvanut yli 60 000:n nuoreen. (Huomisen talous 2020). Sosiaalisen syrjäytymisen aiheuttavina tekijöinä on Pohjoismaisiin elinolututkimuksiin perustuen pidetty taloudellisia ongelmia, huonoa asumistasoa, työttömyyttä, terveysongelmia, sosiaalisen tukiverkoston puuttumista sekä väkivallan kokemista (Raunio 2006, 29; Halleröd & Heikkilä 1999, 192-193).

Syrjäytymistä ehkäisevässä palvelujärjestelmässä ja sosiaalipolitiikassa on vahvassa roolissa etsivä työ. Sen tarkoitus on tarjota nuorille tilaisuus saada työstään ja kommunikoida haastavia asioita kiireettömästi yhteistyössä työntekijän kanssa. Ideaalitapauksessa etsivän työn kautta voidaan parantaa nuoren itsetuntemusta sekä tukea itsenäistä toimijuutta. (Laitinen & Niskala 2013, 354; Juvonen) Tällaista etsivää työtä tehdään EMY:ssä kohtaamispaikkatoiminnan kautta ja Tuu Messiin! -hankkeessa.

Tämän opinnäytetyön aiheena on nuorten aikuisten kokemukset Tuu Messiin! -hankkeesta. Tutkitaan ovatko hankkeen tavoitteen toteutuneet peilaamalla niitä osallistujien kokemuksiin. Tämä tutkielma toteutettiin haastattelujen, litteroinnin ja sisällönanalyysin avulla. Tutkimus nuorten palveluiden käytöstä on kohdistunut suureksi osaksi alaikäisiin nuoriin. On myös oltu erityisen kiinnostuneita nuorten osallisuudesta ja mahdollisuudesta vaikuttaa, joka usein rajaa tutkimuskohteeksi hyvinvoivat nuoret. Lähiaikoina on kuitenkin laajennettu nuorisotutkimuksen kenttää nuorten aikuisten asemaan hyvinvointipalveluissa. Syynä tähän on pitkittynyt kouluttautumisen tarve, joka vaikuttaa taloudelliseen itsenäistymiseen. Työmarkkinoille pääsy vaatii nykyään nuorilta enemmän aikaa pitkittyneen koulutuksen ja kasvaneiden osaaamisvaatimusten takia. (Aaltonen & Kivijärvi 2017, 7-8.)

2 Espoon Mielenterveysyhdistys

Espoon Mielenterveysyhdistys (EMY) on Sosiaali- ja terveystieteiden avustuskeskusten, STEA:n ja Espoon kaupungin rahoittama avomielin verkostoon kuuluva yhdistys. EMY kuuluu myös Mielenterveyden keskusliittoon, jonka tavoitteena on tuoda yhteen sekä toiminnallista Espoossa ja sen lähikunnissa asuvia henkilöitä, jotka kärsivät psyykkisistä ongelmista. Tämän lisäksi EMY keskittyy ennaltaehkäisevään mielenterveystyöhön. EMY:n toimintaan kuuluvat kuntoutustoiminta, psykiatristen selvitysten saamisen tukeminen, julkaisutoiminta, kerho- ja opintotoiminta, viranomaisten informointi sekä matkojen ja retkien järjestäminen. EMY toimii yhdenvertaisuuden, yhteisöllisyyden, avoimuuden, jäsenlähtöisyyden, autonomian sekä toiminnallisuuden arvoihin nojaten. (EMY 2021 a.)

EMY:n toiminta perustuu vapaaehtoistyöhön ja vertaistuen hyödyntämiseen, eikä osallistumiselle ole kriteerejä. Vaikka toiminta on luotu ajatellen mielenterveyden ongelmista kärsiviä, kaikki ovat tervetulleita osallistumaan, eikä kukaan tarvitse diagnoosia tai lääkärin lähetettä. EMY:llä on kolme toimintapistettä, jotka ovat avoimia matalan kynnyksen toimintapaikkoja. Nämä ovat Valoemy, Meriemy sekä Lilla Karyll. Avomielin verkosto toimii myös Discord -palvelimessa, joka mahdollistaa monenlaisen etätoiminnan järjestämisen. (EMY 2021 a.)

Toimintasuunnitelmassa vuodelle 2021 EMY asetti kehittämistavoitteeksi erityisesti digitaalisten palvelujen ja virtuaalisen EMY:n kehittämisen. Aihe oli hyvin ajankohtainen sillä EMY:n kohtaamispaikat suljettiin vuoden 2021 alussa koronavirus (Covid-19) -pandemian takia ja tästä eteenpäin toiminta järjestettiin sähköisesti etätoimintana. Digitaalisten palvelujen kehittämisen lisäksi EMY sitoutui kehittämään jatkossa myös aikaisempina vuosina asetettuja tavoitteita, joita olivat vapaaehtoistyötoiminnan, tiimityön, viestinnän ja EMY:n arvojen edistäminen. Hankkeiden kehittäminen oli myös osa EMY:n toimintasuunnitelmaa ja yksi näistä hankkeista oli Tuu messiin! -hanke. Hankeen päättymisajaksi suunniteltiin vuoden 2020 loppu, mutta tavoitteena oli juurruttaa Tuu messiin! pysyväksi osaksi kohtaamispaikkojen toimintaa. (EMY 2021.)

Tuu messiin! on vuonna 2018 aloitettu Espoon mielenterveysyhdistyksen hanke nuorille aikuisille (18-32v.) Sen tarkoituksena on erityisesti tavoittaa nuoria aikuisia, jotka ovat kohdanneet mielenterveys- tai päihdeongelmia tai ovat sosiaalisesti eristäytyneitä. Mielekkään vapaa-ajan toiminnan kautta pyritään tarjoamaan tukea elämänhallintaan sekä pysäyttämään syrjäytymiskierteitä. Hanke perustuu osallisuutta ja toimijuutta tukevan toiminnan kehittämiseen yhteistyössä kohderyhmän kanssa. (EMY 2021.) Tuu Messiin! tarjoaa vapaa-ajan aktiviteetteja ja mahdollisuuden sosiaaliseen kanssakäymiseen viikon jokaisena arkipäivänä. Tällaisia ovat esimerkiksi keskusteluryhmät, taideryhmä tai metsässä käyminen. Vuonna 2021 opinäytetyön teon aikana toiminta ei ollut keskeytynyt huolimatta koronapandemiasta johtuvista rajoituksista, vaan toiminta jatkui Discord -palvelimen kautta etäyhteydessä. Discord -

palvelimen kautta voi olla video- ja puheyhteydessä, ja osallistujat pystyivät toteuttamaan aktiviteetteja yhdessä olematta lähikontaktissa. (EMY 2021 b.)_Tuu messiin! -hankkeesta ja sen tuloksista oli vielä hyvin vähän kirjoitettua tietoa. Opinnäytetyön haastattelututkimalla pyrittiin saamaan kokemustietoa osallistujilta hankkeeseen liittyen.

3 Tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymys

Aihe opinnäytetyölle valikoitui yhteistyössä työelämäedustajan Espoon mielenterveysyhdistyksen (EMY) kanssa. Tuu Messiin! -hankkeesta oli vielä hyvin niukasti kirjoitettua tietoa, eikä siitä oltu vielä tehty tutkimuksia. Hankkeen päättymisajankohta oli vuoden 2020 loppupuolella, vaikkakin toiminta jatkui yhä sen jälkeen. Seuraavaksi haluttiin selvittää osallistujien kokemuksia hankkeesta, sekä saada tietoa hankkeen tavoitteiden toteutumisesta. Hankkeen tavoitteet olivat voimavarojen ja inspiraation saaminen kansalaistoiminnasta, osallisuuden ja toimijuuden vahvistaminen ja syrjäytymisen ehkäisy. Hankkeen kohteena olivat 18-32-vuotiaat mahdollisesti syrjäytymisvaarassa olevat nuoret aikuiset.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa haastattelujen avulla tietoa nuorten aikuisten kokemuksista Tuu Messiin! -hankkeesta. Kokemustiedon avulla arvioitiin hankkeen tavoitteiden onnistumista ja mahdollisia kipukohtia. Haastattelut käsittelivät hankkeen tavoitteiden teemoja ja osallistuneilta kerätyn kokemustiedon avulla pystytään mahdollisesti kehittämään samankaltaista toimintaa tulevaisuudessa. Hankkeen tavoitteet olivat voimavarojen ja inspiraation saaminen kansalaistoiminnasta, osallisuuden ja toimijuuden vahvistaminen sekä syrjäytymisen ehkäisy. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuoda nuorten aikuisten äänet kuuluviin ja tarjota heille mahdollisuus osallistua heitä koskevien palveluiden kehittämiseen. Nuorten aikuisten kuulemisella hankkeen arvioinnissa oli myös tavoitteena lisätä osallisuutta ja toimijuutta. Tämä tarkoittaa, että nuoret aikuiset eivät ole vain toiminnan kohteita, vaan heidän on mahdollista toimia vuorovaikutuksessa toiminnan kanssa.

Tutkimuskysymykseksi opinnäytetyössä nousi: Minkälaisia kokemuksia nuorilla aikuisilla on Tuu Messiin! -hankkeesta?

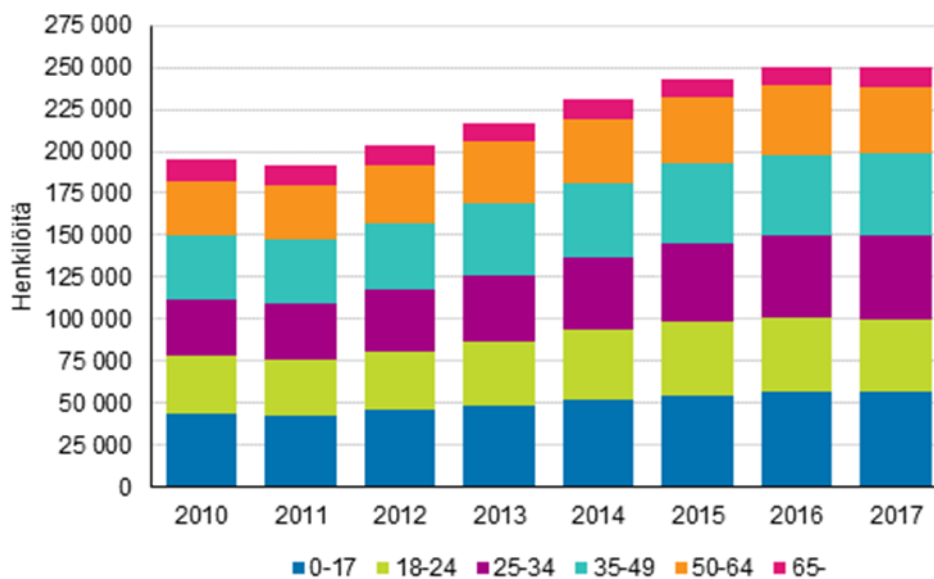
4 Kohderyhmä ja keskeiset käsitteet

4.1 Nuoret aikuiset

Tutkimus nuorten palveluiden käytöstä on kohdistunut suureksi osaksi alaikäisiin nuoriin. On myös oltu erityisen kiinnostuneita nuorten osallisuudesta ja mahdollisuudesta vaikuttaa, joka usein rajaa tutkimuskohteeksi hyvinvoivat nuoret. Lähiaikoina on kuitenkin laajennettu

nuorisotutkimuksen kenttää nuorten aikuisten asemaan hyvinvointipalveluissa. Syynä tähän on pitkittynyt kouluttautumisen tarve, joka vaikuttaa taloudelliseen itsenäistymiseen. Työmarkkinoille pääsy vaatii nykyään nuorilta enemmän aikaa pitkittyneen koulutuksen ja kasvaneiden osaamisvaatimusten takia. (Aaltonen & Kivijärvi 2017, 7-8.) Pidentynyt nuoruus näkyy myös nuorisolaissa (Nuorisolaki 1285/2016) Nuoruuden katsotaan ulottuvan vielä lähes 30 ikävuoteen asti. Laissa nuoreksi määritellään alle 29- vuotiaat henkilöt.

Nuorisotutkimuksen ja julkisen keskustelun painopiste on siirtynyt yhä enemmän syrjäytymisriskissä oleviin ja työelämästä sekä koulutuksesta ulkopuolelle jääneisiin nuoriin. Erityisesti taloudellisten taantumien vaikutus on näkynyt koulutusinflaationa sekä nuorison työttömyyden lisääntymisenä. (Aaltonen & Kivijärvi 2017, 8-9.) Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2017 yli puolet perusturvan varassa olevista henkilöistä olivat alle 35-vuotiaita ja suurin osa perusturvan saajista saa peruspäivärahaa ja työmarkkinatukea. Alle 35- vuotiaiden osuus perusturvan varassa olevista on myös kasvanut vuodesta 2010. (Tilastokeskus 2017.)

Kuva 1: Kokonaan perusturvan varassa olevat henkilöt iän mukaan 2010-2017 (Tilastokeskus 2017)

Kiinnostusta nuorista aikuisista palvelunkäyttäjinä on herättänyt myös muutokset sosiaalipolitiikassa ja palvelukentässä. Nämä muutokset juurtuvat jo 1990- luvulla koettuun lamaan ja siitä aiheutuneisiin sosiaaliturvajärjestelmän leikkauksiin. (Aaltonen & Kivijärvi 2017, 9.) Sosiaalisen ulottuvuuden sosiaalipolitiikassa on arvioitu jääneen taka-alalle. Tämä tarkoittaa, että yksilöä pidetään omista valinnoista ja ongelmista vastuussa olevana, eikä häntä tarkastella suhteessa yhteisöön tai yhteiskuntaan. Tällöin tavoitteeksi muodostuu yksittäisten henkilöiden aktivointi sen sijaan, että yritettäisiin vähentää rakenteellista eriarvoistumista. (Aaltonen & Kivijärvi 2017, 9; Karjalainen & Palola 2011.)

Palvelujärjestelmän toimivuus on tärkeä osa elämänhallintaa, osallisuutta ja hyvinvointia. Tärkeää on, että sosiaali- ja terveystalveissa pystytään ottamaan huomioon erilaiset elämäntilanteet. (Aaltonen & Kivijärvi 2017, 27.) Esimerkiksi mielenterveysongelmat, sairaudet tai vahingolliset elämäntavat ovat yleisiä osallisuuden esteitä nuorilla aikuisilla. (Aaltonen & Kivijärvi 2017, 29; Shemeikka ym. 2014b) Muuttuviin ja erilaisiin elämäntilanteisiin tarvitaan monimuotoisia palveluja. Nuoruudella on elämänvaiheena syvä vaikutus sekä yksilön, että väestön hyvinvointiin ja terveyteen, sillä se on vaihe, jossa olennaiset käyttäytymispiirteet sekä elinolosuhteet vakiintuvat. Nämä aiemmat ympäristö- ja käyttäytymistekijät vaikuttavat vielä jälkeinpäin väestöryhmien hyvinvointieroihin. (Aaltonen & Kivijärvi 2017, 27.)

Hyvinvointi- ja terveyserojen vähentäminen on sosiaalipalvelujärjestelmän keskeinen periaate. (Aaltonen & Kivijärvi 2017, 27). Suomen lainsäädännössä sekä poliittisissa strategioissa on myös määritelty tavoitteet oikeudenmukaisuudesta. Muun muassa nuorisolailla (Nuorisolaki 1285/2016) pyritään turvaamaan nuorten oikeudenmukainen kohtelu, joka tulee ottaa huomioon sosiaalipalvelujen luomisessa ja toteuttamisessa. Lain tavoitteina on muun muassa osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien lisääminen, kasvun ja itsenäistymisen tukeminen, yhdenvertaisuuden edistäminen sekä kasvu- ja elinolosuhteiden parantaminen. Suomen perustuslaista löytyy myös yhdenvertaisuuden periaate, jonka tarkoituksena on taata kaikille henkilöille samanlaiset mahdollisuudet riippumatta henkilön ominaisuuksista (Suomen perustuslaki 11.6.1999/731).

Nuorille suunnattujen sosiaali- ja terveystalvelujen systemaattista arviointia ei ole juurikaan toteutettu. Koska nuorten ja nuorten aikuisten rooli terveyteen ja hyvinvointiin liittyvässä tutkimuksessa on jäänyt taka-alalle, nuorten palvelujen käytöstä ja siihen liittyvistä kokemuksista löytyy rajallinen määrä tietoa. Usein täysi-ikäiset nuoret ovat osana aikuisväestöön liittyviä tutkimuksia, eli heitä ei tutkita erillisenä ryhmänä. Kokemustiedon merkitys korostuu palvelujen suunnittelussa ja kohdentamisessa. (Aaltonen & Kivijärvi 2017, 28, 32-33.)

YK:n sopimus, jonka tarkoituksena on taata sosiaaliset, sivistykselliset ja taloudelliset oikeudet, määrittelee syrjimättömän pääsyn terveystalveluihin olevan valtion velvollisuus. (TSS-sopimuksen 12. artiklan yleiskommentti 14; Committee on... 2000). Palveluun pääsyyn vaikuttavat muun muassa paikka, kustannukset sekä palveluntarve. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että tarjottu palvelu vastaa tarpeeseen ja palvelun piiriin on mahdollista päästä. On hyödyllistä kiinnittää huomiota siihen, että palvelun käytön ja järjestelmän suhde on vuorovaikutuksellinen, eli tutkittaessa syrjäytymisvaarassa olevia nuoria tulee tutkia myös heikosti toimivaa viranomaisyhteistyötä. (Aaltonen & Kivijärvi 2017,28.)

Syrjimättömän palveluun pääsyn kriteerit ovat YK:n mukaan saatavuus, saavutettavuus, hyväksyttävyyt sekä sopivuus. Palvelun saatavuudella tarkoitetaan esteetöntä pääsyä palvelun piiriin, eli ulkoiset tekijät, kuten asuinalueittainen tarjonta. Saavutettavuus merkitsee sitä,

että palvelun olemassaolo ja tarkoitus on tiedossa. Hyväksyttävyydellä taas viitataan kulttuuristen ja sosiaalisten tekijöiden, jotka voivat vaikuttaa palvelun käytön edellytyksien hyväksymiseen, huomioimista. Tällainen tekijä voi olla esimerkiksi uskonnollinen vakaumus. Palvelun sopivuus määrittyy sen mukaan, vastaako palvelu tarpeeseen. (Aaltonen & Kivijärvi 2017, 29.)

THL on tutkinut nuorten syrjäytymisen taustalla piileviä syitä ja tutkimustiedon mukaan hyvinvoinnin erot nuorien keskuudessa ovat sidoksissa yleensä toimeentulon, työllisyyden sekä terveyden ongelmiin. (Saikkonen, Blomgren, Karjalainen & Kivipelto, 2015, 15; Kivipelto ym. 2013). Syrjäytyminen, huono-osaisuus ja sosiaalisten kontaktien puute ovat myös kokemuksena itsetunnolle tuhoisia. (Saikkonen ym. 2015, 15; Sankala 2012). Kuten jo tarkkailtiin nuoret aikuiset kattavat suurimman osan toimeentulotukea saavista, mikä kuvastaa sitoutumattomuutta työelämään. Psykkiset, sosiaaliset ja terveyden ongelmat ovat usein sitoutumattomuuden taustalla. Ongelmien kasautuminen on vyyhti, jota lähdetään purkamaan vaiheittain ja se vaatii työskentelyä pitkäjänteisesti. Ongelmien juuressa olevien syiden selvittäminen ja poistaminen ovat olennainen osa työskentelyä elämän haasteiden selvittämisessä. Huono-osaisuus voi pahimmassa tapauksessa seurata nuorta aikuisuuteen. (Saikkonen ym. 2015, 15.)

Kysymys siitä, minkälaista tukea nuoret aikuiset tarvitsevat, on ollut läsnä tutkimuksissa ja selvityksissä jo pitkään. (Saikkonen ym. 2015, 16). Yleinen konsensus on, että nuorisotyössä tulisi hyödyntää jo elämän varhaisessa vaiheessa moniammatillista työskentelyä, missä työ- ja elinkeinotoimi, terveydenhuolto, opetustoimi, Kela sekä kolmannen sektorin toimijat tekevät yhdessä työtä tukeakseen nuoren aikuisen kehitystä. (Saikkonen ym. 2015, 16; Tuusa & Alakauhaluoma 2014, 53). Moniammatillisuus, palveluiden koordinointi ja seurantatiedon kerääminen nuorten tilanteista, joustavat koulutusratkaisut sekä matala kynnys palveluihin pääsyyn ovat edellytyksiä nuoria aikuisia tukevien palveluiden kehittämiseksi. Varhaisen puuttumisen ja tehokkaan palveluohjauksen avulla voidaan alkaa tehokkaasti työstämään samaan aikaan ilmeneviä ja pitkään kestäviä elämänhallintaan liittyviä haasteita. (Saikkonen ym. 2015, 16.)

Harmillista on, että nuorilta saatavissa olevaa kokemustietoa ei ole käytetty hyödyksi kovinkaan paljon palveluiden kehittämisessä ja tutkimuksissa. Kokemustiedon kerääminen auttaisi ymmärtämään paremmin, miten voitaisiin toteuttaa saavutettavissa olevia ehkäisytoimenpiteitä. (THL 2015; Suurpää 2009.) THL on tehnyt tutkimusta perustuen nuorten kokemuksiin instituutioista, joiden tarkoitus on ehkäistä syrjäytymistä. Tällaisia instituutioita ovat esimerkiksi työvoimapalvelut ja sosiaalitoimi. Tutkimuksen tuloksista näkyy, että useat siirtymät esimerkiksi työttömyyden, työllisyyden ja opiskelun välillä ja niihin liittyvät pitkäkestoiset ongelmat ovat yhteiskunnan tasolla kalliita ja hitaita ratkaista. Tämä lannistaa ja turhauttaa nuoria vaikeissa elämäntilanteissa. Kasaantuneet ongelmat voivat usein kasvattaa toisiaan, esimerkiksi huono terveys vaikuttaa työllistymiseen ja työttömyys heikentää terveyttä. Tämä kierre vahvistaa syrjäytymistä entisestään. (THL 2015.)

Nuoret, jotka ovat syrjäytyneitä tai syrjäytymisvaarassa, ovat monimuotoinen asiakasryhmä ja vaativat monenlaisia palveluita. Usein syrjäytyneiden nuorten tapauksessa keskitytään työllistymiseen liittyviin palveluihin, mutta työllistymisen näkökulman rinnalle on tarpeellista tarjota muitakin palveluita, kuten kuntouttavaa työtä. Syy ja seuraussuhteiden ymmärtäminen auttaa itsenäisyyden saavuttamisessa. Työtä tarvitaan, jotta voi olla taloudellisesti itsenäinen, joten työllistymistä estävät ongelmat tulee hoitaa. Vaatii aikaa, että saa rakennettua luottamuksen asiakassuhteessa ja on tarkkailtu, että nuorilla on luottamuksen puutetta palvelujärjestelmää kohtaan. Päätöksiä, jotka ovat ratkaisevia nuoren elämäntilanteessa, tehdään usein palveluissa, jossa vietetään niukasti aikaa nuoren kanssa. (THL, 2015.)

4.2 Syrjäytyminen

Syrjäytyminen ja sen ennaltaehkäisy ovat olleet aiheena kansainvälisessä keskustelussa jo pitkään. Syrjäytyneiden työ- ja koulutuselämästä pois jääneiden nuorten määrän on myös arvioitu kasvaneen huimaa tahtia. Vuonna 2012 Pekka Myrskylä arvioi elinkeinoelämän valtuuskunnan julkaisussa syrjäytyneiden nuorten määrän ylittävän 30 000 henkilöä. (Laitinen & Niskala 2013, 327; Myrskylä 2012). Me säätiön tietojen perusteella vuoteen 2020 mennessä määrä oli kasvanut yli 60 000:n nuoreen. (Huomisen talous 2020). Nämä arviot kuvastavat syrjäytymisongelman kasvua, mutta tulee ottaa huomioon työ- ja koulutuselämän ulkopuolella olevien olevan karkea määre syrjäytymiselle. Näihin lukuihin sisältyy myös nuoria, jotka ovat siirtymävaiheessa tai suunnittelevat seuraavaa elämänvaihetta. Toisilla saattaa olla myös tilapäinen toimintakyvyn heikentyminen, joka vaatii kuntoutusta tai hoitoa. Syrjäytyminen on ilmiö, joka etenee vaiheittain ja sitä vastoin yhteiskuntaan integroituminen voi olla haastavaa ja vaatia paljon aikaa. (Laitinen & Niskala 2013, 327; Juvonen 2013.)

Vuonna 2003 kansallinen Sosiaali- ja terveysministeriö laati toimintasuunnitelman, minkä tarkoituksena oli taistella syrjäytymistä vastaan. Syrjäytyminen on monimuotoinen ilmiö ja sen määritelmästä on ollut kiistaa. (Raunio 2006, 9-10.) Suomalaisessa näkökulmassa kuitenkin yleensä puhutaan yksilöstä, jonka siteet yhteiskuntaan ovat heikot. Näin syrjäytymistä määritteli Jorma Sipilä 1980-luvulla. Tätä näkökulmaa on kuitenkin kritisoitu turhasta yksinkertaistamisesta. Syrjäytymiseen sisältyy muutakin, kuin yksilön sitoutumista yhteiskuntaan. On tärkeää tarkentaa, että yhteiskunnan osana oleminen tarkoittaa myös yhteiskuntaan integroitumista. (Raunio 2006, 10; Sipilä 1985, 73.)

Syrjäytymisen käsitteen määrittelyssä on siirrytty tarkastelemaan ilmiötä moniulotteisemmin. Vaikeaa on määrittellä se, milloin ihminen on sosiaalisesti osallinen. Kun puhutaan sosiaalisesta osallisuudesta syrjäytymisen kontekstissa, ei tarkoiteta kaikkea mahdollista sosiaalista kanssakäymistä. Syrjäytymistä koskevassa keskustelussa sosiaalisuuden käsite määritellään yleensä yhteiskuntakeskeisen näkökulman kautta. (Raunio 2006, 10.) Syrjäytyminen nähdään

erottumisena yhteiskunnasta ja sosiaalinen osallisuus merkitsee integroitumista yhteiskunnan valtavirtaan. (Raunio 2006, 10-11; Barry 1998, 1, 5).

Sosiaalityössä keskitytään yhteiskunnallisen näkökulman sijasta enemmän yksilölliseen hyvinvointiin. Sosiaalityö toimii yhteiskunnan ja siitä irtautuneiden välissä. (Raunio 2006, 11; Barry 1998,7). Sosiaalityön puolella korostuu yhteiskunnallisen näkökulman lisäksi yksilöllinen kokemus elämästä ja hyvinvoinnista syrjäytymisen määrittäjänä. (Raunio 2006, 11). Yhtenä syrjäytymisen määrittävänä tekijänä on näiden lisäksi pidetty sitoutumista työelämään. Erityisesti yhteiskuntapoliittisessa näkökulmassa korostetaan työllistymisen tärkeyttä. (Raunio 2006,11; Williams 1998, 16-17.) Sosiaalityössä keskitytään myös jonkin verran työllistymisen näkökulmaan, mutta korostetaan enemmän arkielämän sekä sosiaalisen verkoston vaikutusta. (Raunio 2006, 11-12.)

Kun syrjäytymistä tarkastellaan syvemmällä tasolla sosiaalityön näkökulmasta, syrjäytyminen näyttää huomattavasti monimuotoisempaa ilmiönä, jonka taustalla oleviin syihin löytyy useita näkökulmia. On tärkeää ottaa etäisyyttä yhteiskuntapoliittisista linjauksista ja keskittyä erityisesti eettisiin periaatteisiin. (Raunio 2006, 16.) Oikeudenmukaisuutta toteuttavassa sosiaalityössä on sosiaalityön kansainvälisten periaatteiden mukaan tehtävänä työskentely sosiaalisen syrjäytymisen, leimaantumisen ja alistamista aiheuttavien asiointilojen vähentäminen. (Raunio 2006, 16; IFSW 2004). Erityisen tärkeäksi on noussut syrjäytymistä ennaltaehkäisevä työ sekä osallisuutta tukevien yhteisöjen ja systeemien kehittäminen. (Raunio 2006, 18.)

Sosiaalityön näkökulmasta syrjäytymistä voidaan käsitellä useasta näkökulmasta. Siihen voivat liittyä hyvinvoinnin ongelmat, voimavarojen järjestelmien puute, marginalisaatio, ulossulkeminen, yhteiskuntaan yhdistävien siteiden heikkous tai poliittiset päätökset. (Raunio 2006, 19.) Hyvinvoinnin näkökulmasta sosiaalityössä huomioidaan kasaantuneiden hyvinvoinnin ongelmien vaikutus syrjäytymiseen. Siitä huolimatta, että sosiaalityön piirissä korostetaan ennaltaehkäisevää työtä sekä varhaista puuttumista, yksilöt usein pääsevät avun piiriin vasta hyvinvoinnin ongelmien kasaantuessa. (Raunio 2006, 28.) Tutkimuksia hyvinvoinnin ongelmien kasautumisesta on haastavaa toteuttaa, sillä syrjäytymisen prosessin analysointi vaatii samojen yksilöiden seurantaan pitkällä aikavälillä. Tämän lisäksi huono-osaisuus ilmenee mikrotasolla, mikä edellyttäisi yksilöiden oman toiminnan tutkimista. (Raunio 2006,28; Haapola 2002, 15.)

Sosiaalisen syrjäytymisen aiheuttavina tekijöinä on Pohjoismaisiin elinoloitutumuksiin perustuen pidetty taloudellisia ongelmia, huonoa asumistasoa, työttömyyttä, terveysongelmia, sosiaalisen tukiverkoston puuttumista sekä väkivallan kokemista. Syrjäytymisen määreeksi on katsottu riittävän se, että henkilö kokee vähintään kaksi edellä mainituista ongelmista. (Raunio 2006, 29; Halleröd & Heikkilä 1999, 192-193.) Tällä syrjäytymisen määritelmällä kuitenkin saadaan yksinkertainen kuva siitä, mitä syrjäytyminen on. Syrjäytyvyys voi olla erilaista

riippuen siitä, miten monta hyvinvoinnin ongelmaa yksilö kokee ja vaikuttaa siltä, että syrjäytyminen on vakavampaa, mitä useampi ongelma ilmenee yhtäaikaaisesti. (Raunio 2006, 29.)

Pincus ja Minahan tarkastelevat elämänongelmia sidoksissa ihmisen sosiaaliseen tilanteeseen ja erottavat ne yksilön ominaisuuksista. Sosiaalisella tilanteella tarkoitetaan ihmisen suhdetta resurssijärjestelmiin. Hyvinvoinnin ongelmat ovat tällöin seuraus toimimattomista resurssijärjestelmistä tai siitä, että ihminen ei pysty käyttämään hyödyksi resurssijärjestelmiä. Tällöin sosiaalityön tehtäväksi nousee ihmisten auttaminen ongelmanratkaisu- ja selviytymiskykyjen käyttämisessä, ihmisten yhdistäminen resursseihin ja palveluihin, yhteiskunnallisten resurssijärjestelmien toiminnan edistäminen sekä myötävaikuttaminen sosiaalipolitiikan muutokseen. (Raunio 2006, 50-51; Pincus & Minahan 1973, 9, 15.)

4.3 Ennaltaehkäisevä mielenterveystyö

Mielenterveyteen ja päihteisiin liittyvät ongelmat voivat heikentää elämänlaatua merkittävästi ja vaikuttaa lisäksi lähipiiriin (Laajasalo & Pirkola 2012, 9). Vaikutusta hyvinvointiin voi verrata jopa vaikean somaattisen sairauden aiheuttamiin haittoihin. (Laajasalo & Pirkola 2012, 9; Saarni ym. 2006). Henkilökohtaisten haittojen lisäksi mielenterveys- ja päihdeongelmat rasittavat yhteiskuntaa huomattavasti. Taloudellisin ja yksilön kannalta edullisin vaihtoehto olisi keskittyä ennaltaehkäisevään työhön. Ennaltaehkäisevää työtä ja hyvinvoinnin edistämistä on jo vuosia pyritty korostamaan korjaavan työn sijasta. Yhteiskuntatasolla ehkäisevä- ja mielenterveyttä edistävä työ ovat olleet keskustelun aiheena pitkään. Tähän on vastattu Suomessa erityisesti hankeluontoisilla terveys- sekä sosiaalipoliittisilla ohjelmilla. (Laajasalo & Pirkola 2012, 9.)

Mielenterveysongelmien ehkäisy ja hyvinvoinnin edistäminen, eli promootio ja preventio, ovat keskeisiä käsitteitä ennaltaehkäisevässä työssä. Promootiotoimilla pyritään vahvistamaan niitä tekijöitä, jotka suojelevat mielenterveyttä. Preventio taas tarkoittaa olemassa olevien mielenterveysongelmien oireilun ja keston vähentämistä. (Laajasalo & Pirkola 2012, 9.) Promootion ja prevention vastakkainasettelussa voidaan nähdä, että promootio on voimavaralähtöistä, kun taas preventiossa keskitytään enemmän ongelmiin. (Laajasalo & Pirkola 2012, 9; Mrazek & Haggerty 1994.) Promootio ja preventio ovat kuitenkin toisiaan tukevia tekijöitä ehkäisevässä työssä. Promootio on laajempaa väestöön kohdistuvaa työtä, esimerkiksi hankkeilla ja tiedotuskampanjoilla voidaan saavuttaa ihmisiä ennen vakavan ongelman muodostumista. Preventiotoimia taas tarvitaan jo tunnistettujen rikiryhmien tukemiseen. (Laajasalo & Pirkola 2012, 9.)

Varhainen puuttuminen on tullut esille vahvasti syrjäytymisen ehkäisyssä elämän varhaisissa vaiheissa. Varhainen puuttuminen on kannattavaa, sillä näin hyvinvoinnin ongelmat eivät ehdi vaikeutua. Kuitenkin on toteutettava sellaisia toimia, mitkä tukevat mahdollisuutta irtautua syrjäytymiskierteestä myös myöhemmissä vaiheissa elämää. On keskitytty paljon aktivoiviin

toimiin, jotka ajavat työelämään, mutta tärkeää olisi keskittyä ennen sitä hyvinvoinnin vahvistamiseen. THL:n tutkimuksessa on huomattu, että terveyden ja mielenterveyden tukeminen ovat liian heikossa asemassa nuorisotyössä. Tutkimuksen haastatteluissa kerätystä aineistosta pantiin merkille, että usein palveluiden piiriin pääseminen vaatii omaa aktiivisuutta. Tämä tarkoittaa, että ne yksilöt, joilla on vähemmän mielenterveyteen ja sosiaalisuuteen liittyviä voimavaroja, jotka juuri tarvitsisivat tukevia palveluja jäävät helposti palveluiden piirin ulkopuolelle. Tutkimuksen haastatteluissa tuli esille, että tarvittaisiin enemmän välimaaston palveluita, jotka keskittyvät sosiaaliseen kuntoutukseen. Aktivoivia palveluita on tarjolla paljon, mutta niihin pääseminen edellyttää nuorelta omia valmiuksia muutokseen. (THL 2015.)

4.4 Etsivä työ

Syrjäytymistä ehkäisevässä palvelujärjestelmässä ja sosiaalipolitiikassa on vahvassa roolissa etsivä työ. Sen tarkoitus on tarjota nuorille tilaisuus saada työstä ja kommunikoida haastavia asioita kiireettömästi yhteistyössä työntekijän kanssa. Ideaalitapauksessa etsivän työn kautta voidaan parantaa nuoren itsetuntemusta sekä tukea itsenäistä toimijuutta. (Laitinen & Niskala 2013, 354; Juvonen 2013.) Etsivää työtä on kolme eri tyyppiä, kotona tehtävää, riippumatonta sekä kiertävää työtä. Kotona tehtävällä työllä viitataan työhön, jota tehdään yksittäisten asiakkaiden kanssa heidän kotiympäristössään ja riippumatonta työtä taas tehdään irtonaisten tietystä paikasta, esimerkiksi kadulla tai ostoskeskuksissa. (Juvonen 2013, 19.) Tässä työssä keskitytään kuitenkin kiertävään työhön, sillä se on se työn muoto, jota toteutetaan EMY:ssä kohtaamispaikkojen avulla.

Kiertävällä etsivällä työllä tarkoitetaan työtä, jonka tarkoituksena on muodostaa yhteys kohderyhmään instituutioiden kautta. Esimerkkinä tällaisista instituutioista voidaan käyttää erilaisia neuvontapisteitä tai avoimia kohtaamispaikkoja. Etsivä työ perustuu vapaaehtoisuuteen ja siinä pyritään saamaan yhteys asiakkaisiin, jotka tarvitsevat tukea tai ovat vaarassa syrjäytyä, heidän omassa toimintaympäristössään. Etsivä työ vaatii kontaktin ottamista aktiivisesti yksilöihin, jotka ovat avun tarpeessa. Tässä olennaista on ammattivelvollisuus tuen tarjoamiseen ja ihmisen autonomian kunnioittamisen tasapaino. Riskinä on aina, että yksilö kokee ammatillisen avun tarjoamisen nöyryyttävänä tai tarpeettomana. (Juvonen 2013, 19-20; Kloppeburg & Hendriks, 2013, 615.) Muun muassa Haldis Hjort (1995) korostaa tilannetajun tärkeyttä etsivässä työssä. On tiedettävä milloin tarjota apua ja milloin etääntyä. Tämä vaatii hienovaraista asiakkaan ja hänen elämäntilanteen arviointia. (Juvonen 2013, 20.)

Etsivän työn olennainen tehtävä on parantaa haavoittuvien kohderyhmien, kuten syrjäytyneiden tai syrjäytymisvaarassa olevien nuorten mahdollisuuksia ja elinolosuhteita sekä edistää autonomisuutta ja kasvua. Tämän lisäksi yksi etsivän työn tehtävä on lisätä tietoa palvelujärjestelmässä ja päättäjien keskuudessa syrjäytymiseen johtavista tekijöistä. (Juvonen 2013, 20.) Vaikuttamistyötä tehdään aina yhteydessä taustaorganisaatioihin ja niiden asettamiin

lakisääteisiin tehtäviin ja instituution päämääriin. Työntekijä toimii tässä tapauksessa instituution ja asiakkaan välisellä rajapinnalla ja joutuu tasapainottelemaan asiakkaan hyödyn ja tarpeiden sekä institutionaalisten rakenteiden välillä. (Juvonen 2013, 20-21; Kahl 1995, 89.)

4.5 Voimavarakeskeinen työote

Sosiaalityön tavoitteisiin kuuluu keskeisesti laajentaa asiakkaan toimintavoimaa. Voimavarakeskeisessä lähtökohdassa korostetaan sitä, että yksilöllä on keskeisiä voimavaroja, joista hän ei ole tietoinen tai joita hän ei osaa käyttää. Voimavarojen löytäminen on oleellinen osa elämänhallintaa. Voimavarakeskeisessä työskentelyssä ovat lähtökohtana asiakkaan omat tavoitteet ja niiden vahvuuksien etsiminen, jotka tukevat asiakasta itsenäisessä ongelmanratkaisussa. Tarkoitus on varustaa asiakas sellaisilla henkisillä työvälineillä, millä hän voi vaikuttaa itse omaan hyvinvointiinsa. Voimavaralähtöinen työskentely on yhteistyötä asiakkaan kanssa, jossa asiakas ei ole työn kohde, vaan itsenäinen toimija. Tämä vaatii luottamuksen rakentamista ja keskustelua. (Raunio 2006, 48.)

Voimavarakeskeisen työskentelyn taustalla on ajatus siitä, että yksilö ei ole koskaan irrallaan ympäristöstä, vaan jatkuvassa vuorovaikutuksessa sen kanssa. Monesti asiakkaan ympäristö ei ole ihanteellinen voimavarojen löytämiseen ja hyödyntämiseen. Toiminnan puitteiden parantaminen vaatii järkevästä yhdessä työskentelyä asiakkaan kanssa, sillä puitteiden muuttaminen asiakkaan hyvinvointia edistäväksi asiakkaan puolesta on mahdotonta. Asiakas määrittelee itse haasteensa, tavoitteensa ja vahvuutensa. (Rostila 2001, 40-41.) Valtaistaminen on ihanteellisesti yksilön valintojen ja ympäristön yhdistymistä. (Rostila 2001: Banja 1990).

Arvostava vuorovaikutus työntekijän ja asiakkaan välillä on keskeinen osa voimavarakeskeistä työskentelyä. Tämä tarkoittaa, että tulee tiedostaa toisen osapuolen autonomisuus vuorovaikutuksessa. Ihminen kykenee vaikuttamaan vain omiin asenteisiin ja ajatuksiin. Työntekijän tulee olla tietoinen omasta asennoitumisestaan asiakkaan ominaisuuksiin ja kuinka ne vaikuttavat asiakkaan kohteluun muun muassa kehonkielen ja puheen kautta. Ihminen on taipuvainen näkemään ympäröivän maailman omien kokemusten kautta ja sortuu helposti ajattelemaan asioita kaksikulotteisesti. Erilaisten tapahtumien ja ilmiöiden käsittely vaatii ymmärrystä siitä, että jokainen tulkitsee todellisuutta omalla tavallaan sekä ansaitsee tulla kohdatuksi arvostavasti. Arvostava vuorovaikutus luo luottamusta työntekijän ja asiakkaan välillä ja tarjoaa asiakkaalle mahdollisuuden pohtia omia vahvuuksia ja toimintaansa sen sijaan, että hänelle annettaisiin valmiita ratkaisuja. (Katajainen, Lipponen, Litovaara 2003, 178-181.)

4.6 Kansalaistoiminta

Kansalaistoiminta tarkoittaa yleisesti yksilön julkista toimintaa osana yhteiskuntaa tai yhteisöä esimerkiksi järjestössä tai yhdistyksessä. (Harju 2003, 9; Nykysuomen Sanakirja, 1985.) Kuitenkin Harju (2003) rajaa kansalaistoiminnan käsitettä tarkemmin henkilön oma-

aloitteiseksi toiminnaksi, jota toteutetaan ulospäin itsestä yhteistyön kautta ja yhteistä etua tavoitellen. Tämä rajaa kansalaistoiminnan siten, että se ei ole vain osallistumista vain aktiivista vaikuttamista. Tunnusmerkki kansalaistoiminnalle on toimiminen yhteistyössä ja sen toteutumisen vaatimus on useiden ihmisten myötävaikutus. (Harju 2003, 10.)

Kansalaisjärjestöt Suomessa on määritelty yleensä yleishyödyllisinä yhteisöinä. Tämä tarkoittaa, että toiminnalla pyritään voittoa tavoittelematta yleiseen ja yhteiseen hyötyyn. Tavoite yleishyödyllisyydestä on nostanut järjestöt erityiseen asemaan työllistämistuen, verotuksen ja julkisten avustuksien kannalta. Kansalaistoiminta on saanut kasvavaa hyväksyntää ja luonut mahdollisuuksia sellaisten asioiden toteuttamiseen, mitä ei voida toteuttaa voittoa tavoittelevalla sektorilla. Kansalaistoiminta on luonteeltaan sosiaalista, sillä se on yhteistä toimintaa yhteisen hyödyn eteen. Suomalainen kansalaistoiminta on suhteellisen riippumatonta. Kansalaistoiminnan tekijöillä on laaja lainsäädäntöön perustuva toimintavapaus ja toiminnan suunnittelu ja toteutus voidaan tehdä pitkälti omien tavoitteiden mukaisesti. Siitä huolimatta, että kansalaistoiminta on julkisen vallan rahoittamaa, valtio ei määrää toiminnan luonnetta. (Harju 2003, 44-45.)

Syrjäytymisen ehkäisyä tavoittelevassa kansalaistoiminnassa keskitytään yleensä sosiaalisen pääoman vahvistamiseen. Sosiaalinen pääoma on luottamuksen rakentumista ihmisten välillä ja erimuotoista osallistumista sekä yksilöiden tukemista ja yhdessä tekemistä. Sosiaaliset suhteet ja niihin sidoksissa olevat voimavarat ovat myös yhteisöllisiä voimavaroja. Sosiaalista pääomaa tutkitaan empiirisellä tasolla yksilöiden kokemusten kautta, esimerkiksi kokeeko yksilö saavansa riittävää sosiaalista tukea. Tutkimuksissa on saatu vahvaa näyttöä sosiaalisen pääoman puutteen ja masennuksen yhteydestä. Esimerkiksi Ellonen & Korkiamäki 2006. (Roivanen, Nylund, Korkiamäki & Raitakari 2008, 157-158, 160.)

Lähiaikoina kansalaistoiminnan merkitys on korostunut poliittisessa keskustelussa. Oikeusministeriö julkaisi vuonna 2021 luonnoksen hallituksen esitykseksi yhdistyslain muuttamiseksi, joka koskee yhteisöllistä kansalaistoimintaa. Luonnoksessa pistetään merkille kansalaistoiminnan muutokset, jotka tulisi huomioida enemmän viranomaistoiminnassa sekä lainsäädännössä. Tällä esityksellä tavoiteltaisiin lisäämään yhdistysten ja muiden toimijoiden toimintaedellytyksiä ja itsenäisyyttä yhteisöoikeudellisen sääntelyn kehittämisen avulla. Tämän lisäksi halutaan tehdä vapaamman yhteisöllisen kansalaistoiminnan toteuttaminen helpommaksi huomioiden myös viranomaistoiminnan edellytykset. Yhdistyksillä on tärkeä rooli kansan hyvinvoinnissa ja yhteiskunnallisessa edistyksessä ja merkittävä osa suomalaisista ovat yhden tai useamman yhdistyksen jäseniä. Luonnoksessa panttiin merkille, että nykyinen lainsäädäntö on jäänyt jälkeen muotoaan muuttavasta kansalaistoiminnasta. (Jauhiainen & Tervonen 2021, 8.)

4.7 Osallisuus

Suomalaisen yhteiskunnan perustavana ajatuksena on ajatus osallistuvasta ja aktiivisesta kansalaisuudesta. Tämä ajatus näkyy kaikessa yhteiskunnallisessa toiminnassa ja suunnittelussa. Erityisesti sosiaalihuollon tavoitteena on tukea asiakkaan oikeutta toimia yhteiskunnassa. (Laitinen & Niskala 2013, 10; Ife 2001.) Sosiaalihuollon toimintaa ohjaavat luottamuksellisuuden ja valinnanvapauden periaatteet. Tämä merkitsee sitä, että on kunnioitettava jokaisen yksilön mielipiteitä, toivomuksia ja tarpeita. (Laitinen & Niskala 2013, 10.) Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (22.9.2000/812) määrää asiakkaan oikeudeksi vaikuttaa omiin palveluihinsa ja osallistua niiden suunnitteluun. Lain tarkoituksena on edistää asiakkaan osallisuutta sosiaalipalveluissa.

Osallisuutta edistävässä työssä keskeisiä ulottuvuuksia ovat osallistumisen muodon sopivuus kussakin yhteisössä, osallistumisen tuloksien hyödyntäminen sekä asiakkaan kanssa kommunikointi ja asiakkaiden palautteen hyödyntäminen toiminnan kehittämiseksi. Kun asiakkaan osallistumista hyödynnetään toiminnan kehittämiseksi, kasvatetaan myös työntekijöiden ammattitaitoa ja asiantuntemusta. Tätä kutsutaan jaetuksi toimijuudeksi. (Laitinen & Niskala 2013, 12; Järvikoski ym. Toikko & Rantanen 2009.) Jaetun toimijuuden käsitettä avataan lisää seuraavassa luvussa.

Osallisuuden ja osallistumisen käsitteet tulee erotella toisistaan, sillä osallisuudella viitataan syvempään, sitoutuneeseen toimintaan. Osallisuus sisältää pyrkimyksen vaikuttaa ja se vaatii vastuunottoa. Sen toteutuminen riippuu avoimesta vuorovaikutuksesta ja luottamuksesta sekä siitä, että asiakas kokee tulleen kuulluksi. Tavoitteena on, että osallisuutta rakennetaan yksilötason lisäksi laajemmin organisaatioiden, yhteisöjen ja yhteiskunnan toimintaympäristöissä. Ihanteellisessa tilanteessa asiakas nähdään pystyvänä vaikuttamaan omaan ympäristöönsä sekä antamaan palautetta palveluista. (Laitinen & Niskala 2013, 12-14.) Kuitenkin on tehty tutkimusta viranomaisten kyvystä suunnitella palveluja asiakaslähtöisesti, jossa on ilmennyt, että huolimatta pyrkimyksestä tuottaa palveluja yhteistyössä palvelunkäyttäjien kanssa viranomaiset tarvitsisivat lisää ammattitaitoa sen toteutumiseen. Asiakkaiden näkökulma palveluista nähdään arvokkaana, mutta usein viranomaiset määrittelevät mitä palveluita tarvitaan. (Laitinen & Niskala 2013, 12-13; Hennala 2011.)

Sosiaalityötä ohjaavina arvoina pidetään asiakaslähtöisyyttä, kohtaamista, arvostavaa vuorovaikutusta sekä suunnitelmallisuutta, mutta asiakkailta saatavaa kokemustietoa on käytetty suhteellisen vähän käytäntöjen ja palveluiden kehittämiseksi. Tähän puutteeseen on pyritty vastaamaan erilaisten kehittämishankkeiden avulla. Tällaisia ovat muun muassa erilaiset nuorten kohderyhmät, keskustelukahvilat ja nuorten kehittäjien ryhmät. (Laitinen & Niskala 2013, 13.)

4.8 Toimijuus

Toimijuudella viitataan yksinkertaisimmillaan suhteeseen yksilön ja ympäristön välillä. Yksilö toimii useissa eri toimintaympäristöissä, kuten yhteisöissä ja instituutioissa, joihin kiinnittyy tiettyjä odotuksia ja sääntöjä. (Laitinen & Niskala 2013, 330; Juvonen 2013.) Esimerkiksi Derek Layder (2006) on määritellyt ympäristön ja toimijuuden välistä suhdetta siten, että yksilöllä on mahdollisuus muovata ympäröivää sosiaalista toimintaympäristöä ja sitä vastaan ympäristö rajoittaa toimintaa ja voi vaikuttaa siihen. (Laitinen & Niskala 2013, 330-331; Juvonen 2013). Toimijuus vaatii siis mahdollisuutta olla vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa ja muokata sitä sekä kykyä vaikuttaa ympäröiviin sosiaalisiin suhteisiin. (Laitinen & Niskala 2013, 330-331; Juvonen 2013)

Toimijuuden tarkastelussa lähdetään liikkeelle ajatuksesta, että keskinäiset vastakkainasettelut ja sosiaalinen vuorovaikutus mahdollistavat sen muotoutumisen. Sosiaalisuuden lisäksi toimijuuden ytimessä on itsenäisyys. Tällä viitataan yksilön moraaliseen oikeuteen toteuttaa omien rajojen sisällä päätöksiä ja tehdä valintoja, jotka liittyvät yksilön elämään. (Laitinen & Niskala 2013, 354; Juvonen 2013.)

Olennaista toimijuuden rakentumisessa palveluissa on tarkastella jaetun toimijuuden käsitettä. Romakkaniemi ja Järvikoski jaottelevat julkaisemassaan puheenvuorossa jaetun toimijuuden emotionaaliseen, kommunikatiiviseen ja supportiiviseen jaettuun toimijuuteen. Jaetun toimijuuden emotionaalinen puoli tarkoittaa asiakkaan kuulluksi ja hyväksytyksi tulemistä sekä luottamuksellista suhdetta asiakkaan ja työntekijän välillä. Kommunikatiivisella jaetulla toimijuudella tarkoitetaan refleктоivan dialogin rakentumista ja pyrkimystä ymmärtää asioita uudella tavalla niiden sanoittamisen avulla. Supportiivinen jaettu toimijuus taas merkitsee kannustamista ja rohkaisua toimintaan sekä toivon, myönteisen ajattelun ja pystyvyyden tukemista. Tässä näkyy, että toimijuus rakentuu yksilön ja palvelun välisessä suhteessa. Asiantuntijoiden tehtävä on toimia heille annettussa tehtävässä resurssien ja ammattitaidon puitteissa ja kohdata asiakkaat, jotka hakeutuvat palveluihin ja haluavat elämässään joitain muutosta. Esimerkiksi Chang (2010) määrittelee jaetun toimijuuden rakentuvan yhteisen päätöksien tekemisen ja neuvottelun, emotionaalisen tuen sekä mukautumis- ja samaistumiskyvyn kautta. (Romakkaniemi & Järvikoski 2021, 39-41.)

Sosiaalialan instituutiot ja niiden sisäinen vuorovaikutus pystyvät koskettamaan niissä toimivien ihmisten elämää sekä vaikuttaa heidän oman arvonsa tunteeseen. Syrjäytyneet ja syrjäytymisvaarassa olevat nuoret saattavat olla kosketuksissa yksittäisiin instituutioihin vain hetken. Kuitenkin palvelujärjestelmä on usein laajemmin läsnä elämän eri vaiheissa. Eri toimijuuden muodot eivät ole staattisia olemisen tiloja vaan ne syntyvät vuorovaikutuksessa. Toimijuus muotoutuu omien kokemusten kautta ja ulkoiset paineet ja ratkaisut, joita on tehty ilman asiakkaan osallisuutta eivät auta lisäämään autonomiaa tai edistä yhteisymmärrystä.

Mahdollisuus itsemääräämiseen on keskeisessä roolissa puhuttaessa hyvästä elämästä. (Laitinen & Niskala 2013, 356; Juvonen 2013.)

5 Menetelmät

5.1 Laadullinen tutkimus

Laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan tutkittavan ilmiön tarkastelua tutkimuksen kohderyhmän näkemyksen kautta. Kiinnostuksen kohteena ovat tällöin tutkimukseen osallistujien kokemukset, ajatukset ja tunteet tutkittavasta asiasta. Tutkimusmenetelmien, lähestymistavan ja tutkimusotteen valitseminen ja tutkimuksen metodologia ovat tärkeitä osia tutkimuksen onnistumisessa. Menetelmät ovat niitä keinoja, joilla lähestytään tutkittavaa ilmiötä eli miten aineistoa kerätään ja analysoidaan. Lähestymistapa tarkoittaa tutkimuksen laatua eli onko se kvalitatiivinen, kvantitatiivinen, ei-empiirinen tai empiirinen. Tutkimusotteella tarkoitetaan tarkempaa tutkimuksen laatua, eli onko se esimerkiksi narratiivinen laadullinen tutkimus. Metodologia taas sisältää ennako-oletukset aiheesta sekä sen, miten aiheesta saadaan tietoa. (Puusa & Juuti 2020, 9.) Tässä opinnäytetyössä on kyse laadullisesta fenomenologisesta tutkielmasta ja menetelminä käytettiin teemahaastattelua ja sisällönanalyysejä.

Tutkimusotteena laadullinen tutkimus on sopiva, kun tarkastellaan ilmiöitä, jotka perustuvat tajuntaan ja vuorovaikutukseen ihmisten välillä sekä sitä jäsentävään puheeseen. Tutkimusote soveltuu kahteen ilmiöiden ryhmään, tajunnallisiin- ja sosiaalisiin ilmiöihin. Tajunnallisella ilmiöllä viitataan yksilön kokemukselliseen tietoon ja sosiaalisella ilmiöllä taas ei ole yksittäistä kokijaa. Tärkeää ilmiöiden tarkastelussa on päästä kiinni subjektiiviseen, pinnallisen tason alla piilevään tietoon. Erilaiset lähestymistavat mahdollistavat tutkimuksille monet eri tavoitteet, riippuen käytetystä tutkimusotteesta. Tavoitteina voivat olla muun muassa hankkia tietoa, syventää ymmärrystä tai kuvata ilmiötä. (Puusa & Juuti 2020, 77.)

Fenomenologisessa tutkimuksessa tieto kerääntyy vuorovaikutuksessa tutkittavaan kohteeseen. Tutkimusta ohjaa tutkittavan ilmiön havainnoiminen tutkittavien yksilöiden oman kokemusmaailman kautta ja pyrkimys päästä käsiksi heidän todellisuuteensa. Fenomenologisessa tutkimuksessa tavoitellaan tutkittavan ilmiön ymmärtämistä osana tutkittavien henkilöiden elämismaailmaa. Tällöin tutkimuksen luotettavuus ei riipu siis puolueettomasta tulkinnasta, vaan havaintojen tulkinnasta ja niiden välittämisestä ymmärrettävässä muodossa muille. (Puusa & Juuti 2020, 297-298.)

5.2 Haastattelututkimus

Yleisin laadullisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmä on haastattelu. Sillä tarkoitetaan tavoitteellista keskustelua, jota johdattaa tutkija. Haastattelu on menetelmä, joka kohdistuu

ajatteluun, kokemuksiin ja tuntemuksiin ja sen tarkoitus on aineiston kerääminen siten, että voidaan tehdä valideja johtopäätöksiä tutkittavasta aiheesta. Jotta aineistosta voitaisiin tehdä uskottavia johtopäätöksiä, haastattelun nauhoittaminen ja tarkka litterointi on tärkeää. (Puusa & Juuti 2020, 103)

Haastattelumenetelmällä on omat rajoitteensa, jotka otettiin huomioon tutkimusta tehdessä. Huolellisesta aineistonkeruusta huolimatta on olennaista huomioida se, että tutkija tekee aina omia tulkintoja haastateltavien tulkinnoista. Vaikka sisällön analyysi onnistuisi kuvaamaan haastateltavien kokemusmaailmaa, tutkijan oma puhe yhdistyy analyysiin. Käsitteellisten ilmiöiden merkityksen analyysi on haastavaa ja mielessä tulee pitää, että haastattelussa voidaan selvittää vain haastateltavien käsitykset todellisuudesta, eivätkä ne kuvaa suoraan käsiteltävää ilmiötä. (Puusa & Juuti 2020, 108.)

Haastattelun onnistumiseen vaikuttavat luottamus tutkijaan, haastattelutilanteen jännittäminen ja ihmisen taipumus antaa vastauksia, jotka nähdään sosiaalisesti hyväksyttävänä, eli niin sanotusti kaunistella asiaa. Näiden seikkojen lisäksi tulisi ottaa huomioon mahdollisuus tulkintavirheisiin ja johdattelevaan haastatteluun. Tutkija sortuu helposti johdattelemaan kysymysten muotoilulla ja lisäkysymyksillä haastateltavaa suotuisaan vastaukseen. Kysymykset voivat olla myös muotoiltu siten, että haastateltavan on vaikea ymmärtää niitä. (Puusa & Juuti 2020, 108.)

5.3 Teemahaastattelu

Teemahaastattelu on monipuolinen haastattelumenetelmä, jolla on käyttöä monenlaisten ilmiöiden tutkimisessa. Perustana teemahaastattelulle on pyrkimys selvittää yksilöiden subjektiiviset käsitykset tutkittavasta aiheesta. Tutkimuksen kohteena ovat yksilön ajatukset, tunteukset ja kokemukset. Teemahaastattelu vaatii tutkijalta huolellista perehtymistä tutkittavan asian taustalla oleviin tekijöihin. Ominaista teemahaastattelulle on, että lähtökohdat haastattelulle on jo osittain valittu, jolloin haastattelua on mahdollista ohjata, mutta ei täysin kontrolloida. Käytännössä valitaan etukäteen teemat ja niihin lisätään tarkentavia kysymyksiä. Teemahaastattelu on mukautumiskykyinen tapa haastatella, ja asetetut teemat ja tarkentavat kysymykset ovat lähinnä suuntaviivoja haastattelulle. Tämä mahdollistaa haastattelun vuorovaikutteisuuden ja vapaamman ilmaisun. (Puusa & Juuti 2020, 112.)

Teemojen valikoituminen on kriittinen vaihe tutkimusprosessissa. Teemat jakavat ilmiön eri osiin, joista tutkija tavoittelee tietoa ja ymmärrystä. Yhden teeman tutkimisessa vaaditaan monesti useiden näkökulmien huomioimista. Teema on kokonaisuutena monimuotoisempi, kuin yksittäiset kysymykset haastattelussa. Kaikki teemat läpikäydään haastattelun aikana, kuitenkin tapa kysyä niistä, sanoittaa kysymykset ja teemojen järjestys voivat muuttua huomattavasti eri haastatteluiden välillä. Tämä riippuu haastateltavan antamista vastauksista ja tavasta kertoa tarinaa. Yleinen mielipide tutkijoiden keskuudessa on, että työn teoreettisen

viitekehysten tulisi määrätä haastatteluun valitut teemat. Tärkeintä teemojen valitsemisessa kuitenkin on, että saadaan kattavasti sellaista materiaalia, jota pystyy tulkita jälkepäin teoriaan nojaten. (Puusa & Juuti 2020, 112-113.)

Haastattelun teemat määräytyivät Tuu Messiin! -hankkeen tavoitteiden mukaan. Haastattelujen avulla pyrittiin kartoittamaan näiden tavoitteiden onnistumista osallistujien näkökulmasta sekä kokemuksia toiminnasta. Haastattelun teemoiksi valikoituivat voimavarat ja inspiraatio kansalaistoiminnasta, asiakkaiden toimijuus ja osallisuus sekä syrjäytymisen ehkäisy ja sosiaaliset kontaktit. Tarkentavat kysymykset olivat tukena haastattelun ohjaamiselle. Haastatteluihin saatiin kolme osallistujaa. Pienestä otannasta katsottiin saavan riittävä määrä kokemustietoa kattavan analyysin toteuttamiseen.

5.4 Litterointi ja aineiston analyysi

Ensimmäinen työvaihe haastatteluiden jälkeen oli litterointi. Litterointi tarkoittaa, että haastattelujen nauhoitukset puretaan kirjoitettuun muotoon muokkaamatta, juuri niin kuin ne on sanottu. Litteroinnin jälkeen siirryttiin aineiston analyysiin. Laadullisen tutkimuksen aineiston keruu liittyy vahvasti loppuvaiheen aineiston analyysiin. Analysointiprosessi alkaa muodostua jo keräysvaiheessa ja alustavat käsitykset tutkittavasta aiheesta vaikuttavat vääjäämättä analyysiin. Tästä huolimatta pyrkimyksenä on tuottaa mahdollisimman arvovapaa, ennakkokäsityksistä riippumaton tutkimus. Kun aineisto on kerätty, sitä aletaan purkamaan kahdella tavalla. Ensimmäinen tärkeä osa on lukea aineisto useaan otteeseen. Tällä tavalla alkaa hahmottumaan, miten aineisto jakautuu eri kategorioihin ja teemoihin. Luokitteluun vaikuttaa myös käytetty teoreettinen viitekehys. Toinen tavoite aineiston analyysissä on tutkittavan ilmiön ymmärtäminen, kuvaileminen sekä tulkitseminen. Kuvailulla on suuri merkitys, sillä pyrkimyksenä on esittää lukijalle konteksti, missä kuvattu ilmiö näyttäytyy sen sijaan, että puhuttaisiin pelkistä faktoista. Lukijan tulisi päästä aiheeseen sisään samalla tavalla kuin tutkija sekä pystyä tekemään arvioita tutkimusprosessin ja tehtyjen päätelmien luotettavuudesta. (Puusa & Juuti 2020, 143.)

Laadullisessa tutkimuksessa aineisto on ilmiön kuvailua tutkittavien omasta näkökulmasta. Tämä tekee aineistosta hyvin monimuotoisen, jonka takia tutkittavan ilmiön rajaaminen on tärkeää. Tutkijan rooli prosessissa on havainnoida ja tulkita ilmiötä tutkimuksen edetessä. Tulee ottaa huomioon, että havainnot eivät ole tieteellisesti valideja sellaisenaan vaan ne kuvailevat ilmiön ulottuvuuksia, joita ei pysty suoraan havaita. Pyrkimys on hahmottaa kokonaisuus yhdistämällä tehdyt havainnot ja aineistosta nousevat todisteet. Aineisto jaotellaan ensin osiin, jonka jälkeen niistä muodostetaan yhteyksiä ja ne kootaan uudelleen kokonaisuudeksi. Tästä kokonaisuudesta tehdään johtopäätökset, jotka esitetään tutkimuksen raportissa lopputuloksina. (Puusa & Juuti 2020, 146.)

Analyysia lähestyttiin aineistolähtöisesti. Aineistolähtöisyys tarkoittaa, että aineistolle ollaan avoimia ja sitä tarkastellaan siten, että teoreettiset ennako-oletukset eivät rajoita sisällön tarkastelua. Tällöin ollaan avoimia havainnoille, jotka saattavat poiketa teoriasta. Aineisto luetaan useaan kertaan ja siitä jäsennetään merkityksellisiä kokonaisuuksia ja tehdään alustavia oletuksia. Vastausten sisältö ja laatu asetetaan tarkastelun alle sekä pohditaan näkökulmien ja tulkintojen eroavaisuuksia. Kokonaiskuvan muodostamisen jälkeen aineistoa aletaan jaotella osiin ja tarkastelemaan täsmällisemmin. Aloitetaan hyvin yksinkertaisesti pelkistämällä aineisto tutkittavaa kohdetta koskeviksi ilmaisuiksi. Nämä ilmaisut ryhmitellään yhdenmukaisten ja eroavien ilmaisujen kategorioiksi. Tämä sisällön ”koodaaminen” tarkoittaa sitä, että tunnistetaan samankaltaiset sanat ja samanlaisia tarkoituksia sisältävät lauseet ja merkitään ne koodein. (Puusa & Juuti 2020, 152.)

Koodaaminen toimii pohjana aineiston teemoittelulle. Teemoittelussa tarkastellaan useita haastatteluja yhdistäviä piirteitä. Tavoitteena on löytää rinnastettavuuksia ja yhteneväisyyksiä eri luokittelujen välillä. Teemoittelun pohjana on ennalta suunnitellut ja määritellyt teemat, mutta ollaan myös avoimia uusien teemakokonaisuuksien löytymiselle. Kun tekstistä on löydetty tutkittavan aiheen kannalta olennaiset aihealueet, ne irrotetaan tekstistä ja aletaan vertailemaan teemojen näyttäytymistä aineistossa. Yhtenevät ilmiöt kategorioidaan ja nimitään. Tämän jälkeen muodostetut alakategoriat niputetaan laajempiin yläkategorioihin. Tämä prosessi jatkuu niin pitkälle, kun se on tarpeellista. Lopuksi yläkategoriat yhdistetään yhdeksi yläkategorioita havainnollistavaksi kategoriaksi. Kategorioiden tehtävä on auttaa hahmottamaan tutkimusaihetta ja avustaa johtopäätöksien tekemisessä. (Puusa & Juuti 2020, 152-153.)

Käytännössä aineiston koodaaminen toteutettiin luomalla taulukko, johon ensin kerättiin alkuperäisilmaisut. Nämä ovat suoria otteita haastattelun litterasta, joilla on yhteys tarkastelussa oleviin teemoihin. Näistä ilmaisuista muodostettiin alaluokkia, yläluokkia ja lopulta pääluokkia. Pääluokat kuvaavat tutkittavia teemoja, jotka olivat valikoituneet hankkeen tavoitteiden mukaan. Hankkeen tavoitteet olivat voimavarojen ja inspiraation saaminen kansalaistoiminnasta, osallisuuden ja toimijuuden vahvistaminen ja syrjäytymisen ehkäisy. Lisäksi haluttiin selvittää hankkeen kehitettäviä puolia. Näiden kategorioiden luominen on keskeinen osa analyysia. Aineiston teemoittelu nojautuu vahvasti tutkijan omaan tulkintaan niistä kriteereistä, millä perusteella tietyt ilmaisut jaotellaan mihinkin kategoriaan. Aineiston uudelleen lukeminen huolellisesti useaan otteeseen on tämän takia tärkeää. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 103.)

Aineiston kategorioinnissa pääluokat olivat:

- Kokemus syrjäytymisriskin määrän muutoksesta
- Kokemus osallisuuden muutoksesta
- Kokemus toimijuuden lisääntymisestä

-Kokemus inspiraation saamisesta

-Kokemus voimavarojen muutoksesta

Alkuperäisilmaisu	Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
uskaltanu enemmän puhuu	Itseluottamuksen vahvistuminen	Voimavarojen vahvistuminen	Kokemus voimavarojen muutoksesta
Pystyn niinku vaikuttaa omaan elämäni	Omaan elämään vaikuttaminen	Elämänhallinnan parantuminen	Kokemus toimijuuden lisääntymisestä
semmosta vertaistukea saamaan	Vertaistuen saaminen	Syrjäytymisriskin pienentyminen	Kokemus syrjäytymisriskin määrän muutoksesta

Kuva 2: Esimerkkikuva analyysistä aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla

Luokittelun myötä käsiteltävä aineisto muotoutuu tiiviimmäksi ja helpommin tulkittavaksi kokonaisuudeksi. Pääluokat muodostavat niitä kaikkia yhdistävän luokan (Tuomi & Sarajärvi 2002, 115)., joka perustui tutkimuskysymykseen: Minkälaisia kokemuksia nuorilla aikuisilla on Tuu Messiin! -hankkeesta? Pääluokista muotoutui siis yhdistävä luokka: Nuorten aikuisten kokemuksia Tuu Messiin! -hankkeesta.

Aineistolähtöisen sisällönanalyysin käsitteiden luokittelulla ja yhdistämisellä kategorioihin pyrittiin siis selvittämään vastaus tutkimuskysymykseen. Aineistolähtöisen analyysin pohjalla on sisällön tulkitseminen ja päättelyiden tekeminen, joka mahdollistaa käsitteellisempien tulkitusten muodostamisen tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 115.) Tämä prosessi mahdollistaa laadullisen aineiston yhdistämisen tutkimuksen teorian käsitteisiin. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 115; Hämäläinen 1987).

6 Tulokset

Haastatteluissa selvitettiin nuorten aikuisten omakohtaisia kokemuksia Tuu Messiin! -hankkeesta. Keskeisimpinä tuloksina nousi esiin viisi pääluokkaa: Kokemukset syrjäytymisriskin määrän muutoksista, kokemukset toimijuuden lisääntymisestä, kokemukset osallisuuden muutoksista, kokemukset inspiraation vahvistumisesta ja kokemukset voimavarojen muutoksista. Nämä pääluokat vastaavat tutkimuskysymykseen: Minkälaisia kokemuksia nuorilla aikuisilla on Tuu Messiin! -hankkeesta. Seuraavissa luvuissa kuvaillaan päätuloksia yksitellen. On kuitenkin tärkeää pistää merkille, että eri osa-alueet ovat vahvasti toisiinsa sidonnaisia ja toisiaan tukevia. Ne erotellaan eri lukuihin, mutta tulee huomioida, että ne eivät ole olemassa toisistaan irrallaan, vaan muodostavat yhdessä yksilöä tukevan kokonaisuuden. Haastatteluissa nousi

esille vahvasti myös hankkeen toiminnan muodon muuttumisesta johtuvia vaikutuksia. Korona (Covid -19) pandemian aikana, alkaen vuodesta 2020, hankkeen toiminta järjestettiin etätoimintana Discord -palvelussa. Etätoiminnalla oli sekä positiivisia, että negatiivisia vaikutuksia haastateltujen kokemuksiin hankkeesta.

6.1 Kokemukset syrjäytymisriskin määrän muutoksista

Suurin osa kerätystä aineistosta liittyi kokemuksiin syrjäytymisriskin määrän muutoksista. Tämä tuli esille erityisesti sosiaalisen elämän muutoksina. Sosiaalisella osallisuudella on keskeinen osa syrjäytymisriskin pienentämisessä. Se merkitsee integroitumista yhteiskuntaan (Raunio 2006, 10-11; Barry 1998, 1, 5). Vastaajat kokivat sekä negatiivisia, että positiivisia muutoksia syrjäytymisriskin määrässä. Kokemukset olivat kuitenkin suurimmalta osalta positiivisia.

Kokemukset sosiaalisen elämän muutoksista liittyivät sekä ulkoisiin, että henkisiin muutoksiin haastateltujen elämässä. Koettiin, että hanke on tarjonnut mahdollisuuden uusien ihmissuhteiden luomiseen, sosiaalisen piirin kasvattamiseen, sosiaalisen tukiverkoston vahvistumiseen sekä vertaistuen saamiseen. Koettiin, että sosiaalisten suhteiden luomista helpotti matala kynnys osallistumiseen sekä turvallinen ympäristö.

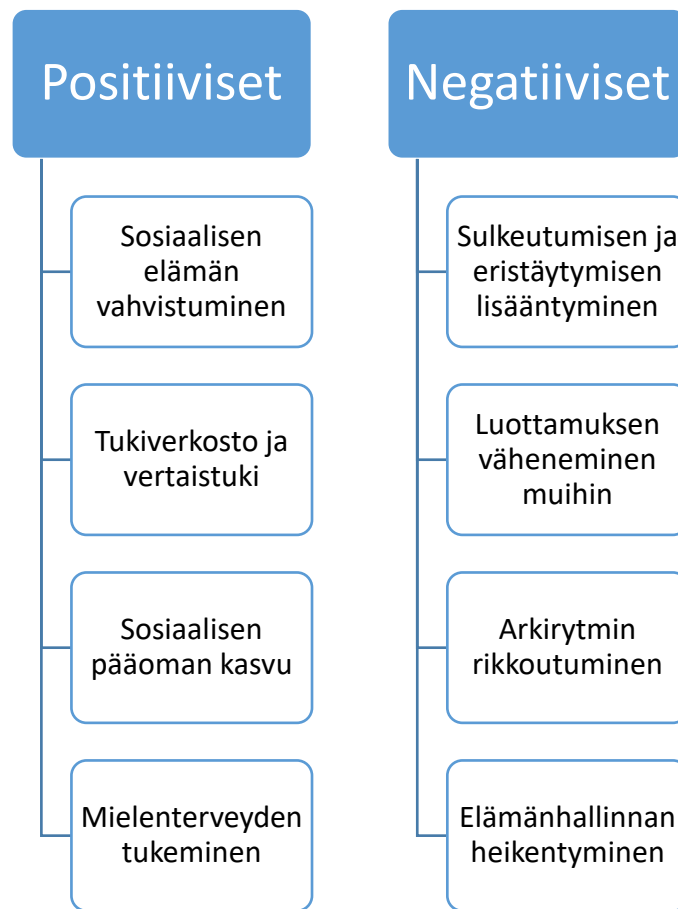
”Semmone turvallinen paikka” ”Semmone missä ei tuomita”

Haastateltavat kokivat hankkeen tukeneen ihmissuhteiden ylläpitoa ja vuorovaikutustaitojen parantumista. Kerrottiin, että hankkeen aikana sosiaaliset taidot ovat parantuneet. Koettiin myös hankkeen vähentäneen eristäytymistä ja yksinäisyyttä. Haastatteluissa mainittiin myös avoin keskustelu ja tuen saaminen mielenterveyden asioissa. Tämä auttaa suhtautumaan omaan mielenterveyteen uudella tavalla ja poistaa mielenterveyden ongelmiin liittyvää stigmaa.

” avoimemmin --- niinku puhunu ja suhtautunu kaikkee mielenterveysjuttuihi sun muihi ongelmii”

Hanke järjestettiin opinnäytetyön haastatteluprosessin aikana etätoimintana Discord -palvelussa. Tämä näkyi vahvasti haastateltavien vastauksissa. Osa haastateltavista koki toiminnan auttaneen sosiaalisesti, lisänneen sosiaalista kanssakäymistä ja vähentäneen yksinäisyyttä, sillä osallistumisen kynnys on matala, kun voi osallistua mistä vaan tietokoneella tai puhelimella. Toiminnan muodon muuttuminen vaikutti kuitenkin erään haastateltavan kokemuksiin negatiivisesti. Haastateltava kertoi olevan helpompaa sulkeutua ja arkirytmien olleen rikkoutunut, mikä johtaa eristäytymiseen. Haastateltava sanoi, että on vaikeampi lähteä kotoa mihinkään, kun ei ole säännöllistä syytä poistua kotoa. Kyseinen henkilö ilmaisi myös luottamuksen vähenneen muihin ihmisiin ja yksinäisyyden tunteen lisääntymisen.

” korona-aikaa tai loppu loppuvaihees ollu aikaa sulkeutunu”

Kuva 3: Kokemukset syrjäytymisriskin määrän muutoksista

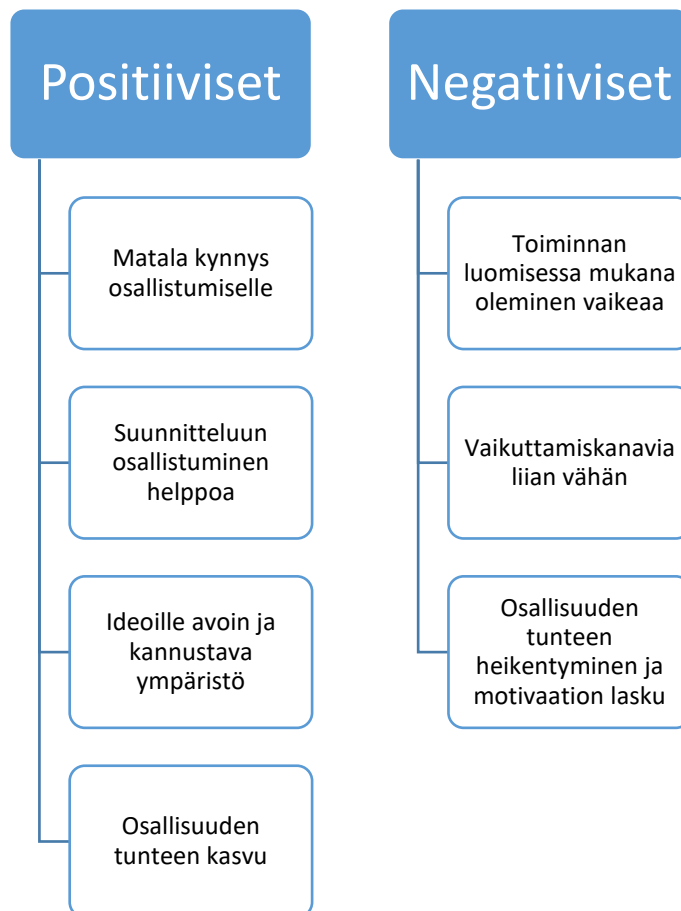
6.2 Kokemukset osallisuuden muutoksista

Keskeistä osallisuuden toteutumisessa on pyrkimys vaikuttaa ja se vaatii vastuunottoa. Osallisuuden toteutumisen edellytys on avoin vuorovaikutus, luottamus sekä kokemukset kuulluksi tulemisesta. Ihanteellisessa tilanteessa asiakas nähdään pystyvänä vaikuttamaan omaan ympäristöönsä sekä antamaan palautetta palveluista. Tässä tärkeää on siis kohderyhmän äänen kuuleminen heitä koskevissa toiminnoissa. (Laitinen & Niskala 2013, 12-14.) Kokemukset osallisuuden muutoksista olivat enemmistöltään positiivisia.

Haastateltavat kokivat, että toimintaan osallistumiselle on matala kynnyks ja on ollut helppoa löytää itselleen mielekästä toimintaa. Suunnitteluun osallistumisen kerrottiin olevan helppoa ideoille avoimen ympäristön johdosta ja koettiin osallisuuden tunnetta hankkeen yhteisössä. Haastateltavista suurempi osa kokivat hankkeen kannustavan vaikuttamaan sekä hankkeen sisällä, että omassa elämässä. Kerrottiin, että halu vaikuttaa myös hankkeen ulkopuolella on kasvanut. Eräs haastateltava sanoi olevansa halukas olemaan mukana samankaltaisten projektien luomisessa, jos mahdollisuus esittyy.

”Pysty niinku vaikuttaa”

Haastatteluissa tuli ilmi myös kokemuksia osallisuuden puutteesta. Mahdollisuus olla aktiivisena osana toiminnan luomisessa koettiin vaikeaksi ja koettiin että kanavia osallistumiselle ei ole tarpeeksi. Tämä oli vaikuttanut myös motivaatioon yrittää olla mukana luomassa itselle mielekästä toimintaa osallistujan näkökulmasta, eli osallisuuden tunne oli heikentynyt.

Kuva 4: Kokemukset osallisuuden muutoksista

6.3 Kokemukset toimijuuden lisääntymisestä

Lyhyesti tiivistettynä toimijuus on yksilön ja ympäristön välinen vaikutussuhde (Laitinen & Niskala 2013, 330; Juvonen 2013). Yksilö toimii ympäristössä, tässä tapauksessa Tuu Messiin! -hankkeen yhteisössä. Derek Layder (2006) määritteli ympäristön ja toimijuuden välisen suhteen yksilön mahdollisuutena muovata ympäröivää sosiaalista toimintaympäristöä. Toimijuuden vaatimuksena on mahdollisuus ja halu vaikuttaa omaan toimintaympäristöön. (Laitinen & Niskala 2013, 330-331; Juvonen 2013.)

Kokemukset toimijuuden lisääntymisestä näkyivät haastatteluissa erityisesti kokemuksina elämänhallinnan lisääntymisestä. Elämänhallinnan lisääntymiseen sisältyi arjen rytmitys

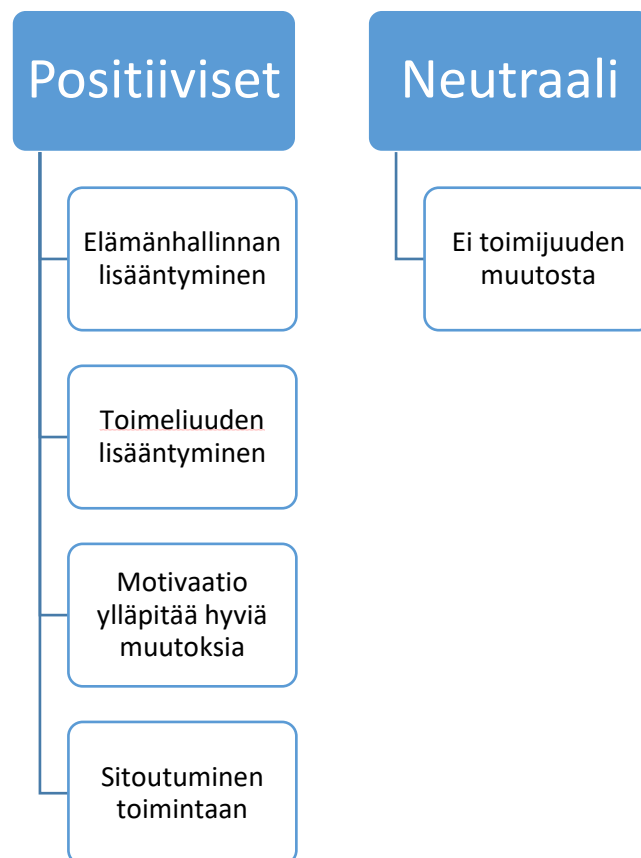
aikataulutetun toiminnan kautta. Haastateltavat kokivat olevansa toimeliaampia ja saavansa enemmän asioita aikaan omassa elämässä, kuin ennen hankkeeseen osallistumista. He kokivat pystyvänsä vaikuttamaan omaan elämäänsä enemmän kuin ennen ja olevansa aktiivisempia toimijoita elämässään. Tämä näkyy oma-aloitteisuutena vaikuttaa henkilökohtaisten asioiden lisäksi myös ympäristöön.

”Pystyn niinku vaikuttaa omaan elämään!”

Toimijuuden lisääntyminen näkyi vastauksissa motivaation kasvussa. Kerrottiin, että ollaan motivoituneita ylläpitämään hyviä muutoksia omassa elämässä sekä pystytty ylläpitämään sitoutumista toimintaan. Hankkeen kautta on saatu positiivisia muutoksia elämänlaatuun, jotka ovat kasvattaneet motivaatiota ylläpitämään toimijuutta.

”Pystyn niinku tekee asioitten eteen jotain”

Huomioimisen arvoista on kuitenkin, että kokemukset eivät ole aina positiivisia tai negatiivisia. Yksi hankkeen tavoitteista on lisätä toimijuutta. Yksi haastateltavista kertoi, ettei hankkeeseen osallistuminen ollut muuttanut vaikuttamisen halua positiivisesti tai negatiivisesti. Tämä haastateltava ei siis kokenut toimijuuden muutosta.

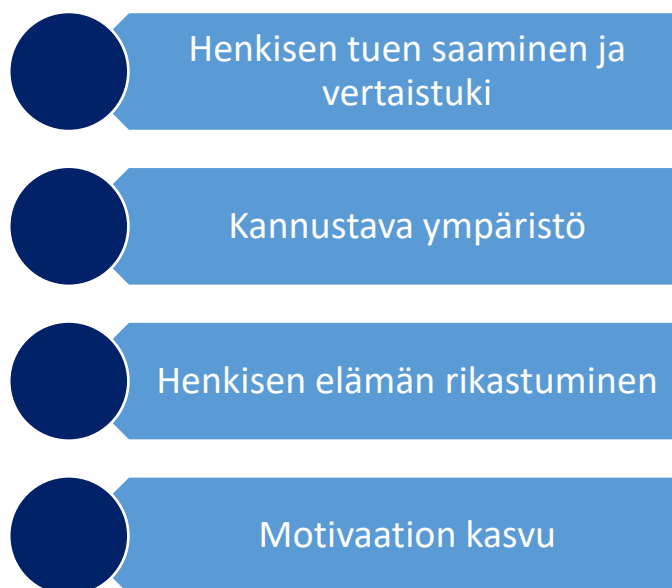
Kuva 5: Kokemukset toimijuuden lisääntymisestä

6.4 Kokemukset inspiraation vahvistumisesta

Haastateltavat olivat yhtä mieltä inspiraation saamisesta hankkeen kautta. Kaikki haastatelluista kokivat hankkeen inspiroivana. Tämä johtui haastateltavien mukaan etenkin henkisen tuen saamisesta sekä työntekijöiltä, että vertaistuen kautta sekä kannustavasta ympäristöstä. Inspiraatio kytkeytyi erityisesti henkisen elämän rikastumiseen ja motivaation saamiseen tavoitella sekä ylläpitää hyviä muutoksia omassa elämässä. Haastatteluissa mainittiin maailman kuvan avartuneen erilaisten ihmisten tapaamisen myötä sekä itseluottamuksen ja luovuuden kasvu.

Inspiraation vahvistuminen liittyi vahvasti muihin haastattelun päätuloksiin. Koettiin inspiraatiota tavoitella sosiaalista kasvua, toimijuutta ja osallisuutta. Voimavarojen löytäminen itsestä kasvatti inspiraatiota. Kokemukset onnistumisista elämän eri osa-alueilla kasvattivat tuntemuksia kyvykkyydestä ja pystyvyydestä.

” on niinku helppo tavallaa inspiroituu”

Kuva 6: Kokemukset inspiraation vahvistumisesta

6.5 Kokemukset voimavarojen muutoksista

Asiakkaan voimavarojen vahvistaminen on keskeisessä osassa sosiaalityön tavoitteissa. Voimavarakeskeinen lähtökohta korostaa yksilön keskeisten voimavarojen löytämistä. Voimavarojen löytäminen on keskeinen osa elämänhallintaa. (Raunio 2006, 48.) Voimavarojen muutokseen liittyvät kokemukset olivat suurimmaksi osaksi positiivisia. Kokemuksia voimavarojen heikentymisestä ilmeni yhdessä haastattelussa.

Voimavarojen vahvistuminen liittyi haastateltavien mukaan eniten sosiaalisten taitojen kasvuun sekä itsetunnon ja itseluottamuksen parantumiseen. Nämä kaksi henkisten voimavarojen vahvistumisen osa-alueita nousivat haastattelumateriaalissa esille useaan kertaan. Haastateltavat mainitsivat myös välttelykäyttäytymisen vähentymisen, mielenterveyden parantumisen sekä uusien vahvuuksien löytämisen itsestä. Positiiviset muutokset voimavaroissa johtuivat haastateltavien mukaan etenkin kannustavasta ilmapiiristä ja henkisen tuen saamisesta.

”Se on nostanu vähän niinku itsetuntoo”

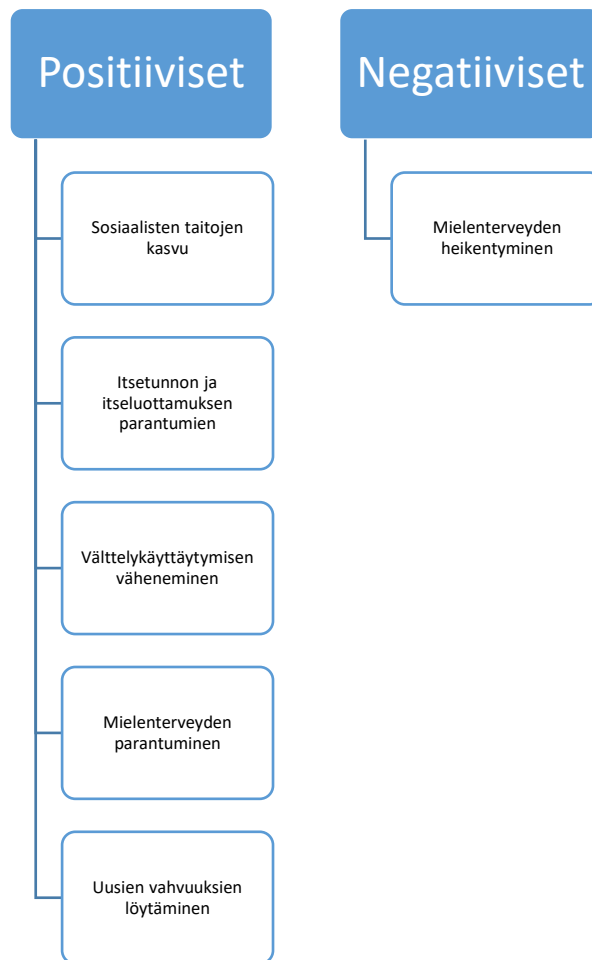
”Joku ei tuu heti sanoo et vitsi sä oot huono”

”Semmone missä ei niinku tuomita”

Yhdellä haastateltavista oli ilmennyt negatiivisia muutoksia voimavaroissa. Nämä muutokset johtuivat etenkin etätoiminnan vaikutuksista. Haastateltava koki etätoiminaan ahdistavana ja lähitoiminnan puutteen vaikuttavan negatiivisesti mielenterveyteen.

” ei oikee se discord oikee oo mun paikka” ”mua alkaa ahistaa”

Kuva 7: Kokemukset voimavarojen muutoksista

6.6 Kokemukset hankkeen käytännön järjestelyistä

Sisällönanalyysi sisälsi nuorten aikuisten henkilökohtaisia kokemuksia hankkeen vaikutuksista ja merkityksistä. Lisäksi nuorilta aikuisilta kysyttiin hankkeen kehityskohdista. Vastaukset liittyivät vahvasti hankkeen käytännön järjestelyihin oman elämän muutoksiin liittyvien kokemusten sijaan, joten ne jätettiin ulos varsinaisesta analyysistä. Käytännön järjestelyt tulivat niin vahvasti esille haastatteluissa, että ne ovat lyhyen käsittelyn arvoisia. Vastauksista voi olla hyötyä hankkeen järjestäjille tässä ja mahdollisissa tulevilla hankkeilla.

Suurimmaksi ongelmaksi hankkeen käytännön järjestelyissä ilmeni haastatteluissa tiedon puute hankkeen olemassaolosta. Koettiin, että hankkeeseen on helppo tulla mukaan, mutta sen löytäminen voi olla haastavaa. Etenkin tiedotuksen puute nousi esille aineistosta. Toivottiin uusia keinoja saada ihmisiä mukaan hankkeeseen ja enemmän yhteistyötä muiden tahojen, etenkin julkisten sosiaali- ja terveyspalveluiden kanssa. Eräs haastateltava totesi, että esimerkiksi työvoimapalveluista voitaisiin ohjata nuoria aikuisia samankaltaiseen hanketoimintaan. Kuten teoriapohjassa on aiemmin mainittu, moniammatillisen työn hyödyntäminen

nuoruuden ja aikuisuuden siirtymävaiheessa olisi tärkeää (Saikkonen ym. 2015, 16; Tuusa & Ala- Kauhaluoma 2014, 53)., ja tehokkaan palveluohjauksen avulla voidaan alkaa tehokkaasti työstämään samaan aikaan ilmeneviä ja pitkään kestäviä elämänhallintaan liittyviä haasteita. (Saikkonen ym. 2015, 16).

Tämä kuvastaa hyvin aiemmin mainittua THL:n tutkimusta, jossa huomattiin terveyden ja mielenterveyden tukemisen olevan liian heikossa asemassa nuorisotyön piirissä. Tässä tutkimuksessa tuli haastattelujen kautta esille, että palveluiden piiriin pääseminen vaatii paljon omaa aktiivisuutta. Tämä on haastavaa kohderyhmille, jotka eniten tarvitsisivat tukea syrjäytymiskierteiden katkaisussa ja joilla on vähemmän mielenterveyteen ja sosiaalisuuteen liittyviä voimavaroja. Nämä eniten tukea tarvitsevat ihmiset jäävät siis helposti palveluiden ulkopuolelle. (THL 2015.) Nuorten aikuisten saaminen asianmukaisten palveluiden piiriin vaatisi lisää etsivää sosiaalityötä. Etsivää työtä käsiteltiin kappaleessa 7.

7 Eettisyys ja luotettavuus

7.1 Eettisyys

Opinnäytetyöprosessissa noudatettiin sosiaalityön eettisiä periaatteita: Ihmisoikeuksien ja itsemääräämisoikeuden kunnioitus, osallisuuden edistäminen, asiakkaan kokonaisvaltainen huomiointi sekä sosiaalinen oikeudenmukaisuus. Ihmisoikeuksien kunnioituksella tarkoitetaan kaikkien ihmisten tasavertaisuutta, eli sitä, että ketään ihmistä ei tule kohdella eriarvoisesti. Itsemääräämisoikeus viittaa siihen, että asiakkaalle on annettava mahdollisuus tehdä valintoja, esimerkiksi kieltäytyä haastattelusta, tai olla vastaamatta johonkin tiettyyn kysymykseen. Osallisuuden edistämässä on keskeistä läpinäkyvyys asiakkaan kanssa häntä koskevien asioiden suhteen sekä asiakkaan mahdollisuus mielipiteen ilmaisuun. Haastattelussa avoimilla kysymyksillä mahdollistettiin se, että haastateltava pystyi vapaasti omin sanoin kertoa omaa tarinaansa ja avata omia kokemuksiaan. Kokonaisvaltainen huomiointi tarkoittaa elämäntilanteen ja ympäristön huomioimista työtä tehdessä. Sosiaalisella oikeudenmukaisuudella taas tarkoitetaan pyrkimystä vastustaa syrjintää, tunnistaa erimuotoisuus, jakaa resursseja tasapuolisesti, epäoikeudenmukaisuuden vastustaminen sekä yhteisvastuun kantaminen. Käytännössä tämä tarkoittaa, että työn motiivina on tuottaa jotain, jolla on mahdollisuus edistää asiakkaiden asemaa. (Talentia ry 2017, 11-12, 16, 18, 20-23.)

Näiden lisäksi noudatettiin ammatillisen toiminnan eettisiä menettelytapoja. Tässä erityisen tärkeää on pitää yllä asiakassuhteen luottamuksellisuutta. Tämä tarkoittaa, että työtä koskee salassapitovelvoite, joka sisältää asiakirjasalaisuuden, vaitiolovelvollisuuden sekä hyväksikäytökiellon. Mitään työtä koskevaa materiaalia ei siis luovuteta sivullisille henkilöille, ja kaikki

arkaluontoinen tieto salataan niin, ettei kukaan ulkopuolinen pääse siihen käsiksi. (Talentia ry 2017, 38.)

Peruseriaatteena laadullisessa tutkimuksessa on osallistumisen vapaaehtoisuus sekä se, että tutkimukseen osallistuville ei koidu vahinkoa. Tämä on erityisen tärkeää, kun tutkimukseen osallistuu marginalisoituja ryhmiä tai kun käsiteltävään aiheeseen liittyy stigmatisointia. Tähän perustuen otettiin huomioon haastateltavien rekrytointi, materiaalin käsittely sekä raportointi. Huomioitiin myös tutkimukseen osallistuvien henkilöiden haavoittuvuus. (Hyvärinen, Nikander & Ruusuvuori 2017, 246.) Tutkimuseettinen neuvottelukunta on jaotellut ihmisiin kohdistuvan tutkimuksen etiikan kolmeen pääperiaatteeseen: itsemääräämisoikeuden kunnioittamiseen, vahingoittamisen välttämiseen sekä yksityisyyteen ja tietosuojaan. Itsemääräämisoikeudella tarkoitetaan osallistumisen vapaaehtoisuuden lisäksi sitä, että haastattelun aikana on mahdollisuus kieltäytyä vastaamasta kaikkiin kysymyksiin. (Hyvärinen, Nikander & Ruusuvuori 2017, 357.) Näitä pääperiaatteita noudatettiin opinnäytetyöprosessissa.

Eettinen haastattelututkimuksen toteuttaminen vaatii, että tutkimuseettiä otetaan huomioon kaikissa tutkimuksen vaiheissa. Työtä suunniteltaessa perehdyttiin tutkimuseetikkaan ja pohdittiin, miten se toteutuu suunnitelmassa. Tähän sisältyivät haastateltavien kanssa tehdyt sopimukset, anonymisyys, läpinäkyvyys haastateltavien kanssa sekä aineiston tarkka kirjaaminen ja analysointi. Tutustuttiin myös kohderyhmään muun muassa perehtymällä kirjallisuuden aiheesta. Otettaessa yhteyttä kohderyhmään, tulee olla selkeät materiaalit. Tutkimuksen tarkoitus tulee olla selkeä ja haastateltaville pitää pystyä selittämään mitä tutkitaan. Tullee myös ottaa huomioon haastattelutilanne. Haastateltaessa on huomioitava haastateltavan yksityisyys esimerkiksi valitsemalla paikka, jossa ei ole muita kuulijoita. (Hyvärinen, Nikander & Ruusuvuori 2017, 246.) Ennen haastatteluiden toteuttamista tehtiin perusteellinen suunnitelma, haastattelupohja ja suunniteltiin haastattelutilanteet. Haastattelut toteutettiin etäyhteyden kautta, joten haastateltavat saivat itse valita mistä käsin osallistua. Haastattelut toteutettiin tilassa, jossa ei ollut muita kuulijoita.

Henkilöstötietolain (1999/532) mukaan suostumus haastatteluun on validi vain, kun osallistuminen on vapaaehtoista, yksilöityä ja riittävään tietoon perustuvaa. Aineistoa tulee aina kerätä suunnitelmallisesti ja asiallisesti sekä syiden tulee olla perusteltuja. (Hyvärinen, Nikander & Ruusuvuori 2017, 358.) Haastateltaville on oltava selkeää mitä tutkitaan ja mitä kysytään. (Hyvärinen, Nikander & Ruusuvuori 2017, 538; Ketola 2014.) Läpinäkyvyys haastateltavien kanssa sisältää tutkijan yhteystiedot, tutkimuksen aiheen ja tavoitteen, haastattelun toteutukseen liittyvät tiedot, osallistumisen vapaaehtoisuuden, haastattelun käsittelyn luottamuksellisuuden, haastatteluotteiden sisällyttämisen tutkimusjulkaisuihin sekä haastattelun jatkokäytön ja arkistoinnin. (Hyvärinen, Nikander & Ruusuvuori 2017, 358). Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että haastateltaville kerrottiin opinnäytetyön tavoitteesta ja

tarkoituksesta, saatiin tietoinen suostumus osallistujilta sekä selvitetiin osallistujille mitä tietoja aiotaan käyttää.

Tärkeää on myös suunnitella haastattelutallenteiden käsitteleminen niin, että haastateltavien tietoturva säilyy. Ennen haastatteluja on mahdollista laatia vaitiolositoumus (Hyvärinen, Nikander & Ruusuvoori 2017, 359). Anonymisointi tapahtuu siten, että kaikki tieto, mistä henkilö voi olla tunnistettavissa, kuten henkilön nimi tai osoite jätetään tutkimuksen raportista pois. (Hyvärinen, Nikander & Ruusuvoori 2017, 360). Salassapitovelvollisuus, luottamuksellisuus ja totuudellisuus tiedonkäsittelyssä ovat kirjattu Laurean opinnäytetyösopimukseen, joka solmittiin opinnäytetyön toimeksiantajan kanssa. Haastateltaville jaettiin myös tietoinen suostumus -lomake, jossa vakuutettiin tietoturvan säilyttäminen. Kaikki haastateltavat antoivat suostumuksensa haastatteluihin ja haastattelumateriaalin käyttöön opinnäytetyön tarkoituksiin.

Tärkeä osa tutkimustyötä on myös tiedostojen hallinta ja kuvaus. Nämä ovat osa tarkkaa raportointia. Haastattelun kuvailutiedot sisältävät toimitustavan, paikan, päivämäärän, haastatelijan ja haastateltavan nimet, mikäli haastateltava on antanut suostumuksen sekä kontekstitekijät, eli ulkoiset tekijät, jotka vaikuttavat haastattelun kulkuun. Koko aineistoa koskevat kuvailutiedot ovat haastateltavien valintaperusteet, aineiston keruun aloitus- ja lopetusajan kohta sekä keruulinstrumentit, eli esimerkiksi käytetyt kysymykset ja teemat. (Hyvärinen, Nikander & Ruusuvoori 2017, 363.) Hallintaan ja kuvaukseen liittyvät tiedot dokumentoitiin tehdessä haastatteluja.

7.2 Luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa validius ja reliabelius ovat tärkeitä käsitteitä. Reliabelius tarkoittaa tutkittavan ilmiön tarkasteluun valittujen mittaristojen luotettavuutta. Tutkimuksen reliabelius määrittyy sillä, että mittaajalla, mittaustilanteella tai satunnaisilla tekijöillä ei ole vaikutusta saatuihin tuloksiin. Validiuden määrittelee se, onko tutkittu sitä, mitä oli tarkoituksena tutkia ja kohdeilmiön harhaton mittaaminen. Tiedeyhteisössä on pohdittu näiden luotettavuuden mittareiden soveltumista laadulliseen tutkimukseen. Laadullisessa tutkimuksessa reliabeliuuden ja validiuden arviointi on haastavampaa, mutta niiden soveltaminen siihen on mahdollista. (Puusa & Juuti 2020, 179-180; Aalto & Puusa 2020.)

Laadullisen tutkimuksen kontekstissa validiutta arvioidaan tutkittavan ilmiön eheyden kautta. Tämä tarkoittaa, että käsiteltävä ilmiö on selkeästi rajattu. Erityisesti laadullisen tutkimuksen piirissä fenomenologisessa tutkimuksessa keskitytään ilmiöihin. Pyrkimyksenä on lisätä ymmärrystä tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä. Validiuden mittaaminen vaatii eri olettusten ja päätelmien luotettavuuden huomioon ottamista. Reliabeliuutta taas voidaan arvioida sen perusteella, että kaksi eri mittausta tuottaa samanlaisen tuloksen tai kahden arvioijan on mahdollista saada samanlaista aineistoa. Tietysti ihmistutkimuksissa on otettava

huomioon ihmisten kokemusmaailmojen ja käytöksen erot, mitkä tekevät mahdolliseksi saada joka kerta sama tulos. Tällöin tutkimuksen reliabelius perustuu prosessin kuvaukseen, perusteluun ja analyysiin. (Puusa & Juuti 2020, 180; Aalto & Puusa 2020.)

Tämän opinnäytetyön reliabelius ja validius määrittyivät siis sen kautta, että tutkittava ilmiö kuvailtiin kattavasti työn tietopohjassa. Tietopohja rajattiin siten, että se liittyi selkeästi tutkimuskysymykseen: minkälaisia kokemuksia nuorilla aikuisilla on Tuu Messiin! -hankkeesta? ja haastatteluissa kerättävään tietoon. Sen tarkoituksena oli pohjustaa sitä, mitä pyrittiin selvittämään. Tässä tapauksessa pyrittiin lisäämään ymmärrystä haastattelun pohjassa esitetyistä teemoista, jotka perustuivat hankkeen tavoitteisiin, haastateltavien kokemusten kautta. Teemat olivat voimavaroja ja inspiraatiota kansalaistoiminnasta, toimijuus ja osallisuus sekä syrjäytymisen ehkäisy. Näitä teemoja tutkittiin juuri kohtaamispaikkatoiminnan kontekstissa, joten tietopohjaan liitettiin myös etsivä nuorisotyö sekä voimavarakeskeinen työote. Työn reliabelius näkyy siinä, että prosessi kuvattiin tarkasti, haastattelu suunniteltiin lähdetietoon perustuen ja toimeksiantajan kanssa yhteistyössä, haastatteluissa käytettiin nauhoitusvälineitä ja aineisto litteroitiin ja aineiston analyysi tehtiin tarkasti aineiston analyysin laatukriteerien mukaan.

8 Pohdinta

8.1 Hankkeen onnistumiset

Yksi hankkeen suurimmista tavoitteista oli nuorten aikuisten syrjäytymiskierteiden katkaisu. Haastattelujen perusteella hankkeeseen osallistujien kokemukset kertovat tämän tavoitteen onnistumisesta hyvin, etenkin sosiaalisen osallistamisen johdosta. Sosiaalinen osallistaminen tukee yhteiskuntaan integroitumista, joka taas on keskeinen osa syrjäytymisen ehkäisyä (Raunio 2006, 10-11; Barry 1998, 1, 5). Kuitenkin kuten syrjäytymistä koskevassa luvussa mainittiin, syrjäytymistä koskeva keskustelu määrittää syrjäytymistä yleensä yhteiskuntakeskeisen näkökulman kautta (Raunio 2006, 10). Sosiaalityön tärkeänä tavoitteena on yksilöllinen hyvinvointi. Pyritään siis toimimaan yhteiskunnan ja siitä irtautuneen välillä (Raunio 2006, 11; Barry 1998, 7) ja keskitytään yksilöllisiin kokemuksiin elämästä ja hyvinvoinnista tavoitellessa sosiaalista osallisuutta (Raunio 2006, 11). Haastattelut peilaavat sosiaalisen osallisuuden edistymistä yksilön kokemuksellisen tunteen tasolla. Mona Särkelä-Kukko (2014) määritteli sosiaalisen osallisuuden olevan todellisen vuorovaikutuksen tasolla tunteen johonkin osallisena olemisesta lisäksi myös toimintaa (Leemann & Hämäläinen 2006, 590; Mona Särkelä-Kukko 2014). Tärkeää sosiaalisen osallisuuden toteutumisessa on myös palveluiden matala kynnys. Tällä tarkoitetaan palvelun saatavuutta ja saavutettavuutta. Huono-osaisuutta vastaan tehtävässä työssä palvelun matala kynnys on erityisen tärkeää. Poistetaan siis esteitä auttavien palveluiden piiriin pääsemiseen. (Leemann & Hämäläinen, 2006, 509.) Haastateltavien

kokemusten perusteella voidaan päätellä, että hanke tukee näitä sosiaalityön tavoitteita. Yksilöllisen hyvinvoinnin huomiointi, yhteenkuuluvuuden tunteet, matala osallistumisen kynnys ja turvallisen sosiaalisen ympäristön tarjoaminen auttoivat kasvattamaan sosiaalista pääomaa ja auttoivat yksilöitä toimimaan myös yhteiskunnallisella tasolla. Kuten haastatteluissa mainittiin, on ollut helpompi lähteä kotoa myös muualle, mikä on vähentänyt eristäytymistä.

Monelle nuorelle aikuisella osatekijä syrjäytymisriskin kasvussa ovat mielenterveyden ongelmat. Haastateltavat olivat kokeneet mielenterveyden ongelmien lieventymistä. Hanke oli auttanut mielenterveyden hoitamisessa ja parantanut suhtautumista mielenterveyteen. Tämä kuvastaa sosiaalityön tavoitetta oikeudenmukaisuutta toteuttavasta työstä, joka nojautuu vahvasti sosiaalityön kansainvälisiin periaatteisiin. Tavoitteena tässä on sosiaalisen syrjäytymisen, leimaantumisen ja alistamista aiheuttavien asiantilojen lieventäminen. (Raunio 2006, 16; IFSW 2004.) Ennaltaehkäisevän mielenterveystyön rooli on tässä kontekstissa tärkeä. Erityisesti mielenterveyden promootio näkyy vastauksissa vahvasti. Promootiolla pyritään vahvistamaan niitä tekijöitä, jotka suojelevat mielenterveyttä (Laajasalo & Pirkola 2012, 9). Varhaisen puuttumisen avulla vältetään hyvinvoinnin ongelmien vaikeutuminen ja mahdollistetaan irtautumisen syrjäytymiskierteestä. (THL, 2015). Aineistosta voitiin päätellä, että haastateltavat olivat hyötäneet hyvinvointia vahvistavista toimista. Syrjäytymisriskissä oleville nuorille aikuisille suunnatut toimet ovat usein hyvin työ- ja koulutuselämäkeskeisiä. Tämä johtuu yhteiskuntapoliittisen näkökulman, joka nojautuu ajatukseen työllistymisen tärkeydestä, varassa tehdyistä päätöksistä. (Raunio 2006, 11; Williams 1998, 16-17.) Sosiaalityön keskeisissä tavoitteissa korostuvat yksilön elämänhallinta ja sosiaalinen tukeminen (Raunio 2006, 11-12). Myös THL:n tutkimuksessa todettiin, että yksilön hyvinvoinnin vahvistaminen on edellytys aktiivien toimien onnistumiseen (THL, 2015). Aineistosta saatu kokemustieto tuki elämänhallinnan ja sosiaalisen tuen tärkeyttä syrjäytymisen ehkäisyssä. Tärkeää tällaisissa hankkeissa onkin se, että ne tuovat erilaisten työ- ja koulutuselämään ohjaavien palveluiden rinnalle arkielämää, hyvinvointia ja sosiaalisen verkoston ylläpitämistä tukevia palveluita. Hankkeeseen osallistujista kaikki eivät olleet työ- ja koulutuselämän ulkopuolella olevia, mutta ovat tarvinneet kuitenkin tukea sosiaalisen osallisuuden ja mielenterveyden tukemisen suhteen.

Haastatelluilla oli myös paljon kokemuksia osallisuuden ja toimijuuden lisääntymisestä. Tämä kuvastaa hankkeen tavoitteiden onnistumista. Synä tavoitteiden onnistumiselle olivat etenkin toiminnan matala kynnys, mahdollisuus löytää itselle sopivaa toimintaa sekä ideoille avoin ja kunnioittava ympäristö. Osallisuutta edistävä työ näkyy toiminnassa ja suunnittelussa. Tavoitteena tässä on tukea asiakkaan oikeutta toimia yhteiskunnassa. (Laitinen & Niskala 2013, 10; ife 2001.) Toiminnassa osallisuuden edistäminen näkyy yksilöllisten mielipiteiden kunnioittamisessa sekä luottamuksellisuudessa (Laitinen & Niskala 2013, 10). Edellytyksiä osallisuuden toteutumiselle ovat osallistumisen mahdollisuus, kunnioittava ja arvostava kohtaaminen, toiminnan kehittäminen yhteistyössä, sekä vaikuttamisen mahdollisuuksien vahvistuminen muusakin elämässä (Isola, Kaartinen, Leemann, Lääperi, Schneider, Valtari, Keto-Tokoi, 2017,

25). Kokemukset vaikuttamismahdollisuuksista ja pystyvyydestä vaikuttaa vahvistivat haastateltavien halua olla osallisena luomassa itseä koskevaa toimintaa. Haastatteluissa tuli ilmi kokemuksia vaikuttamishalun kasvamisesta sekä hankkeen sisällä, että omassa elämässä. Jos hyödynnettäisiin enemmän nuorten aikuisten halua olla mukana vaikuttamassa, heidät saataisiin osallistettua heille suunnattujen hankkeiden ja palveluiden luomiseen ja ne saataisiin vastaamaan paremmin kohderyhmän tarpeita.

Toimijuuden lisääntyminen näkyi haastateltavien kokemuksissa elämänhallinnan parantumisena. Tämä johtui aineiston perusteella päivä- ja viikkorytmin saamisesta, sekä siitä, että oman toiminnan positiiviset vaikutukset ovat kasvattaneet motivaatiota ja oma-aloitteisuutta saada aikaan ja ylläpitää hyviä muutoksia elämässä. Toimijuuden vahvistamisen edellytyksenä on mahdollisuus olla vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa (Laitinen & Niskala 2013, 330-331). Tärkeää toimijuuden toteutumisessa on myös itsenäisyys ja ajatus yksilön moraalista oikeudesta toteuttaa omien rajojen sisällä päätöksiä sekä tehdä omaan elämään liittyviä valintoja (Laitinen & Niskala, 354; Juvonen 2013). Toiminnan toteuttamisessa tärkeää on kuulukuksi ja hyväksytyksi tuleminen, refleктоivan dialogin rakentuminen sekä kannustaminen ja myönteisen ajattelun ja pystyvyyden tukeminen. Tässä tärkeää on ammattihenkilöiden ja asiakkaan välinen yhteistyö. (Romakkaniemi & Järvikoski 2021, 40-41.) Haastattelujen tulokset tukivat tätä teoriaa. Haastatellut kokivat hankkeen ympäristön kannustavana ja hyväksyvänä sekä kokivat mahdolliseksi käydä avointa keskustelua. He kokivat myös olevansa pystyvämpiä vaikuttamaan omaan elämäänsä ja ympäristöönsä. Hankkeen vahvuuksia osallisuutta ja toimijuutta lisäävässä työssä ovat asiakaslähtöisyys, avoin kohtaaminen, arvostaminen ja suunnitelmallisuus. Näitä asioita tulee tukea jatkossakin. Kuitenkin tutkielmassa on kyse henkilökohtaisista kokemuksista, joten myös poikkeamat tulee huomioida ja kaikkien vastaajien kokemukset tuoda esille. Yksi haastatelluista ei ollut kokenut toimijuuden lisääntymistä. Muutosta ei siis ollut tapahtunut parempaan tai huonompaan suuntaan. Tämä kuvastaa toimijuuden vahvistamisen tavoitteen epäonnistumista tämän henkilön kohdalla, sillä kokemus toimijuudesta on pysynyt samana.

Hankkeen keskeinen tavoite on inspiraation ja voimavarojen saaminen kansalaistoiminnasta. Haastateltavien kokemukset kuvastivat tavoitteen onnistumista hyvin. Voimavarakeskeisen työskentelyn lähtökohta on se, että yksilöllä on keskeisiä voimavaroja, joista hän ei ole tietoinen, tai joita hän ei osaa käyttää. Voimavarojen löytäminen ja vahvistaminen tukevat elämänhallintaa ja voimavarakeskeisessä työskentelyssä keskiössä ovat asiakkaan omat tavoitteet ja itsenäinen ongelmanratkaisu. Vaatimuksina onnistumiselle ovat luottamus ja keskustelu. (Raunio 2006,48.) Arvostava vuorovaikutus on avain luottamuksen rakentamiseen asiakastyössä. Tärkeää on, että yksilö nähdään pystyvänä pohtimaan omia vahvuuksiaan ja löytämään voimavaroja itsestään (Katajainen ym. 2003, 178-181.) Haastateltavat kokivat hankkeen sisällä olevan turvallinen ja keskustelulle avoin ympäristö sekä luottamuksen kasvaneen muihin ihmisiin. Voimavarakeskeisen työn tulokset näkyivät haastatteluissa myös mielenterveyden

parantumisena ja itseluottamuksen lisääntymisenä. Voimavarojen löytämisen kautta koettiin pystyvyyden tunteen kasvua. Inspiraatio on käsitteenä hyvin abstrakti, mutta sitä on kuvailtu yksilöllisenä luomisvoimana tai niin sanottuna ”pähänpistona” tai ymmärryksen syttymisenä, kun ongelma selviää (Tunturi 2015, 69). Inspiraation saaminen näkyy tässä kontekstissa itseyttä ymmärryksen ja kyvykkyyden tunteen kasvussa. Se liittyy vahvasti siihen, että on löydetty voimavaroja ja huomattu kyky vaikuttaa oman elämän haasteisiin.

8.2 Hankkeen kehityskohteet ja kehittämisideat

Digitaalisten sosiaali- ja terveystalvueluiden käyttö on lisääntynyt huimasti viime vuosina. Eri-tyisesti Covid-19 pandemia aiheutti suuren muutoksen digitaalisten palveluiden käytössä, kuten THL:n tutkija Maiju Kyytsönen toteaa THL:n tiedotteessa. (THL 2021.) Espoon mielenterveysyhdistyksen vuoden 2021 toimintasuunnitelmassa mainitaan tavoite digitaalisten palveluiden kehittämisestä. (EMY 2021). Tämä näkyy esimerkiksi etätoiminnan kehittämisessä. Vaikka jotkut haastateltavat olivat saaneet positiivisia kokemuksia etätoiminnan vaikutuksista, haastatteluissa nousi esille kokemuksia etätoiminnan aiheuttamista haasteista. Kaivattiin arkea rytmittävää mielekästä toimintaa, joka antaa syyn poistua kotoa. Etätoiminnan aikana oli koettu eristäytymisen lisääntymistä, yksinäisyyttä, voimavarojen heikentymistä ja sosiaalisten suhteiden heikentymistä.

On tärkeää huomioida, että sosiaalityötä ohjaavan periaatteen, asiakaslähtöisyyden, tulisi toteutua myös digitaalisissa palveluissa samoin kuin lähitoimintana tapahtuvissa palveluissa. (Kauppila, Kiiski & Lehtonen 2018, 10). Digitaalisten palveluiden kehittämiseen tulisi kenties paneutua entistä enemmän hanketoiminnassa. Etäyhteyden kautta järjestettävän toiminnan monipuolistamisen kautta useammat osallistujat voisivat löytää itselleen sopivaa toimintaa. Etenkin sellaisen toiminnan, joka antaisi syyn poistua kotoa. Hankkeessa on ollut sellaista toimintaa, esimerkiksi ulkoilua, missä osallistujat ovat yhteydessä toisiinsa puhelimen kautta. Kenties tämänkaltaisia ideoita voitaisiin kehittää lisää.

Vaikka hankkeessa oli onnistuttu hyvin osallisuuden ja toimijuuden lisäämisen tavoitteissa, kehittämiskohteita löytyy vielä. Ainakin yhden osallistujan kokemusten mukaan toimijuus ei ollut lisääntynyt. Haastatteluissa nousi esiin myös, että toiminnan luomiseen osallistuminen koettiin vaikeaksi ja vaikuttamiskanavia todettiin olevan liian vähän. Tämän takia vaikuttamisen ja osallistumisen halu oli vähentynyt. Vaikutuskanavia siis löytyy, mutta miten niitä voitaisiin lisätä tai kehittää? Haastatteluissa mainittiin esimerkiksi hankkeessa pidettävän niin sanottuja ”aivoriihiä”, missä ideoidaan yhdessä toiminnan sisältöä. Vastauksena vaikuttamiskanavojen lisäämiseen voisivat olla esimerkiksi erilaiset kyselyt ja systemaattinen palautteen kerääminen. Tärkeää olisi, että ei vain toteuteta palautteen keruuta ilman mitään erityistä päämäärää, vaan se johtaisi konkreettisiin toimiin ja osallistujat voisivat nähdä

palautteensa vaikutuksen. Yhteiskunnallisella tasolla tarvittaisiin selvästi enemmän nuorten aikuisten osallistamista heitä koskevien palveluiden luomista koskevaan keskusteluun. Kokemustiedon puute näkyy palveluiden järjestelyissä, mutta kokemustiedon keräämisellä edistetäisiin ymmärrystä saavutettavissa olevien hyvinvointia lisäävien toimenpiteiden toteuttamisesta. (THL 2015; Suurpää 2009.)

Nuoret aikuiset haluavat selvästi vaikuttaa heitä koskevaan toimintaan. Halu vaikuttaa nousi esiin haastatteluissa, mutta niin myös esteet vaikuttamiselle. Jatkokehitysideana esitetään digitaalisten palveluiden kehittäminen asiakaslähtöisemmäksi. Erityisesti tarve kehittää aktiivisia etäpalveluita, mitkä saisivat poistumaan kotoa, nousi esille aineistosta. Toinen kehittämisen kohde on vaikuttamismahdollisuudet. Vaikuttamiskanavien kehittämiseen ja lisäämiseen voisi hyödyntää entistä systemaattisempaa palautteen keräämistä. Olennaista olisi myös, että kerätty palaute johtaisi konkreettisiin toimiin.

Lähteet

Painetut

Aaltonen, S & Kivijärvi, A. (toim.) Nuoret aikuiset hyvinvointipalvelujen käyttäjinä ja kohteina. Helsinki: Paino Unigrafia

Harju, A. 2003. Yhteisellä asialla: Kansalaistoiminta ja sen haasteet. Vantaa: Kansanvalistus-seura

Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvoori, J. (toim.) 2017. Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino

Katajainen, A., Lipponen, K. & Litovaara, A. 2003. Voimavarat käyttöön. Jyväskylä: Duodecim

Laitinen, M. & Niskala, A. 2013. Asiakkaat toimijoina sosiaalityössä. Vantaa: Vastapaino

Puusa, A. & Juuti, P. 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Tallinna: Gaudeamus

Raunio, K. 2006. Syrjäytyminen: Sosiaalityötä kiinnostavia näkökulmia. Vaajakoski: Gummerus Oy

Roivanen, I., Nylund, M., Korkiamäki, R. & Raitakari, S. (toim.) 2008. Yhteisöt ja sosiaalityö: Kansalaisen vai asiakkaan asialla? Juva: Ps-kustannus

Tunturi, A. 2015. Inspiraatio. Artikkelit: Tieteessä Tapahtuu 2/2015

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Tammi

Sähköiset

EMY. 2021. Toimintasuunnitelma 2021. <https://emy.fi/emy.fi/wp-content/uploads/Emy-ry-toimintasuunnitelma-vuodelle-2021.pdf>

EMY 2021 a. <https://emy.fi/yhdistys/>

EMY 2021 b. <https://emy.fi/hankkeet/>

Huomisen talous -podcast 2020. <https://www.salkunrakentaja.fi/2020/02/nuoret-syrjaytyminen/>

Isola, A., Kaartinen, H., Leemann, L., Lääperi, R., Schneider, T., Valtari, S. & Keto-Tokoi, A. 2017. Mitä osallisuus on?: Osallisuuden viitekehystä rakentamassa. Työpaperi: Terveiden ja

Hyvinvoinnin laitos. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135356/URN_ISBN_978-952-302-917-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Jauhiainen, J. Tervonen, M. 2021. Yhteisöllinen toiminta 2020-luvulla: Luonnos hallituksen esitykseksi yhdistyslain muuttamiseksi ja toimintaryhmälainsäädännön muuttamiseksi. Helsinki: Oikeusministeriö https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162854/OM_2021_8_ML.pdf?sequence=1

Kauppila, T., Kiiski, K. & Lehtonen, M. 2018. Sähköhelmenkalastus: Sosiaalihuollon sähköisten palvelujen nykytila ja kehittämistarpeet. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 14/2018 https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160653/STM_rap_14_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista. 22.9.2000/812. Viitattu 2021. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>

Leemann, L. & Hämäläinen, R. 2006. Asiakasosallisuus, sosiaalinen osallisuus ja matalan kynnyksen palvelut: Pohdintaa käsitteiden sisällöstä. Yhteiskuntapolitiikka 81 (2006):5 https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131350/YP1605_Leemann%26Hamalainen.pdf?sequence=2

Nuorisolaki. 1285/2016. Viitattu 2021. <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>

Perustuslaki 11.6.1999/731. Viitattu 2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Romakkaniemi, M. & Järvikoski, A. 2013. Jaetun toimijuuden rakentuminen mielenterveyspalveluissa. Kuntoutus 1/2013. <https://docplayer.fi/4165280-Jaetun-toimijuuden-rakentuminen-mielenterveyspalveluissa.html>

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. 2017. Arki, arvot ja etiikka: Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. <https://talentia.e-julkaisu.com/2017/eettiset-ohjeet/>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2015. Nuoret luukulla- Kolme näkökulmaa syrjäytymiseen ja nuorten asemaan palvelujärjestelmässä. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/125695/URN_ISBN_978-952-302-442-7.pdf

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2021. Sähköisten palveluiden käyttö on lisääntynyt: joka viides asioi sähköisesti sosiaali- tai terveydenhuollossa viime vuonna. <https://thl.fi/fi/-/sahkoisten-palveluiden-kaytto-on-lisaantynyt-joka-viides-asioi-sahkoisesti-sosiaali-tai-terveydenhuollossa-viime-vuonna>

Tilastokeskus 2017. Perusturvan varassa 250 000 henkilöä vuonna 2017.

https://www.stat.fi/til/tjkt/2017/01/tjkt_2017_01_2018-12-18_kat_003.fi.html

E-kirjat

Laajasalo, T., & Pirkola, S. 2012. Ennen kuin on liian myöhäistä: Ehkäisevän mielenterveys-työn toimivia käytäntöjä palvelujärjestelmän kehittäjille. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90874/URN_ISBN_978-952-245-6861.pdf?sequence=1

Juvonen, T. 2013. Kontrolloitu, hauraasti autonominen: Nuorten toimijuuden rakentuminen etsivässä työssä. https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/kuvat/verkkojulkaisut/sosiaalisesti_kontrolloitu.pdf

Rostila, I. 2001. Tavoitelähtöinen Sosiaalityö: Voimavarakeskeisen ongelmanratkaisun perusteet. Jyväskylä: Paino Kopijyvä Oy. https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/47920/3/SoPhi61_978-951-39-6498-6.pdf

Saikkonen, P., Blomgren, S., Karjalainen, P. & Kivipelto, M. 2015. Poistaako sosiaalityö huono-osaisuutta. Sastamala: Vammalan Kirjapaino Oy. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/126773/TutkJulk_89_net_0.pdf?sequence=1

Julkaisemattomat

Anonyymi haastattelu 1. 18.5.2021

Anonyymi haastattelu 2. 8.6.2021

Anonyymi haastattelu 3. 8.6.2021

Liitteet

Liite 1: Teemahaastattelun pohja.....	46
Liite 2: Tietoinen suostumus -lomake	47

Liite 1: Teemahaastattelun pohja

Voimavarat ja inspiraatio kansalaistoiminnasta

- Mitä olet saanut hankkeesta, joka auttaa sinua vaikuttamaan omaan elämääsi?
- Mitä muutoksia olet havainnut motivaatiossasi?
- Oletko löytänyt toiminnan kautta uusia vahvuuksia itsessäsi? Mitä ne ovat?

Asiakkaiden toimijuus

- Mitä uusia mahdollisuuksia olet saanut toteuttaa sinulle mielekästä toimintaa?
- Miten olet itse ollut mukana toiminnan luomisessa?
- Miten halusi vaikuttaa ja luoda toimintaa on muuttunut hankkeen aikana?

Syrjäytymisen ehkäisy/ Sosiaaliset kontaktit

- Miten hanke on vaikuttanut sosiaaliseen elämääsi?
- Miten helppoa hankkeeseen on tulla mukaan? Onko osallistumisen kynnys matala?
- Miten hanke auttaa vahvistamaan sosiaalista pääomaa?

Liite 2: Tietoinen suostumus -lomake

Olen sosionomiopiskelija Laurea-ammattikorkeakoulusta ja toteutan opinnäytetyötä Tuu messiin! -hankkeesta. Tarkoituksena on haastatella hankkeeseen osallistuneita ja saada kokemustietoa hankkeen tavoitteiden onnistumisesta. Tämä suostumuslomake koskee haastattelumateriaalin käyttöä ja säilytystä.

Vannon käsitteleväni ja säilyttäväni aineiston huolellisesti. En raportoi millään tavalla aineistossa esiintyviä henkilökohtaisia tietoja opinnäytetyön ulkopuolella oleville henkilöille. Raportoinnilla tarkoitetaan kaikkea viestintää, niin suullista, sähköistä sekä kirjallista.

En käytä haastatteluaineistoa tai siitä ilmeneviä haastateltavien, haastateltavien läheisten tai muiden yksilöiden tietoja vahingoittaakseni, halventaakseni tai loukatakseni heitä.

Vannon etten luovuta tai kopioi haastatteluaineistoa tai osia siitä kenellekään ulkopuoliselle. Aineistoa tullaan jakamaan vain asiaankuuluvien tahojen kanssa ja käyttämään opinnäytetyöhön kuuluviin tarkoituksiin.

Lupaän hävittää käytössäni olevan haastatteluaineiston ja kopiot siitä heti kun opinnäytetyö on julkaistu.

Kaikki haastateltavien henkilökohtaiset tiedot pidetään salaisena. Tämän lomakkeen allekirjoittamalla annat suostumuksen haastattelumateriaalien käyttöön opinnäytetyön tarkoituksiin.

Nimi:

Paikka:

Pvm: